

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tat-13 ta' Marzu, 2024

Appell Inferjuri Numru 71/2023 LM

C. & F. Contractors Limited (C 15308)
(*'ir-rikorrenti'*)

vs.

The General Soft Drinks Company Limited (C 1591)
(*'l-appellata'*)

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dawn huma żewġ appelli magħmulin wieħed prinċipali mis-soċjetà intimata **The General Soft Drinks Company Limited (C 1591)** [hawnhekk 'is-soċjetà intimata'] u l-ieħor incidentalment mis-soċjetà rikorrenti **C. & F. Contractors Limited (C 15308)** [hawnhekk 'is-soċjetà rikorrenti'], minn żewġ

deċiżjonijiet tat-Tribunal tal-Arbitraġġ [minn issa 'l quddiem 'it-Tribunal'] ġewwa ċ-Ċentru dwar l-Arbitraġġ ta' Malta [minn issa 'l quddiem 'iċ-Ċentru'] tal-14 ta' Novembru, 2017, [minn issa 'l quddiem 'l-ewwel lodo arbitrali'], u tat-18 ta' Mejju, 2023, [minn issa 'l quddiem 'it-tieni lodo arbitrali'], rispettivament, li permezz tagħhom it-Tribunal iddeċieda l-pretensjonijiet tas-soċjetà rikorrenti fil-konfront tas-soċjetà intimata.

Permezz tal-ewwel lodo arbitrali ddeċieda kif ġej:

- *Jiċċhad l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet preliminari tas-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited;*
- *Jordna li l-ispejjeż kollha relattivi jibqgħu rizervati għall-gudizzju finali;*

...

u permezz tat-tieni lodo arbitrali ddeċieda s-segwenti:

- *Prevja li jiċċhad it-tielet u r-raba' eċċezzjoni tas-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited, jilqa' t-talba tas-soċjetà C&F Building Contractors Limited limitatament għas-somma ta' €1,002,210 (miljun, elfejn mitejn u għaxar Euro) u għalhekk jikkundanna lis-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited li tħallas din is-somma lis-soċjetà C&F Building Contractors Limited, bl-imgħax ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena dekorribbli mid-data ta' dan il-lodo arbitrali sal-ħlas effettiv.*
- *Referibbilment għat-talba ta' C&F għall-ħlas tal-imgħax, jikkundanna wkoll lis-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited li tħallas lis-soċjetà C&F Building Contractors Limited l-imgħax fuq is-somma ta' €1,002,210 (miljun, elfejn mitejn u għaxar Euro) u dan bir-rata ta' tmienja fil-mija (8%) fis-sena dekorribbli mid-data tal-1 ta' Settembru 2009 sad-data tal-ħlas effettiv, u b'dana li sal-1 ta' Marzu 2023 l-imgħax jammonta għas-somma ta' €1,082,386 (miljun, tnejn u tmenin elf, tlett mija u sitta u tmenin Euro.*
- *Fl-aħħarnett, jordna li l-ispejjeż ta' dan l-arbitraġġ, inkluż dawk tal-lodo preliminari li ġie mogħti fl-14 ta' Novembru 2017, għandhom jithallsu kwantu*

għal sittin fil-mija (60%) mis-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited u kwantu għar-rimanenti erbgħin (40%) fil-mija mis-soċjetà C&F Building Contractors Limited u dana skont it-Taxxa Uffiċjali maħruġa miċ-Ċentru dwar l-Arbitraġġ ta' Malta li qiegħda tiġi hawn annessa u mmarkata bħala Dok. AA, liema Taxxa għandha titqies li tiffirma parti integrali minn din id-deċiżjoni.

Ma' dan il-lodo arbitrali qiegħda tiġi mehmuża l-opinjoni tal-Arbitru Dottor Richard Camilleri, li biha jfisser fejn ma jaqbilx mal-istess lodo arbitrali magħmul miż-żewġ Arbitri hawn taħt iffirmati."

Fatti

2. Permezz ta' żewġ kuntratti ffirmati bejn il-partijiet, is-soċjetà rikorrenti kienet giet inkarigata sabiex teżegwixxi xogħlijiet ta' skavar u kostruzzjoni ta' fabrika fil-Qasam Industrijali ġewwa l-Marsa, fejn l-ewwel kuntratt kien sar fil-31 ta' Awwissu, 2006, intestat '*New production and warehousing facility in Marsa, Contract for: excavation and demolition works, civil works, external works*' [minn issa 'l quddiem '*Civil Works Contract*'], u t-tieni kuntratt sar fit-13 ta' Lulju, 2007, intestat '*Tender for the Supply and Installation of Finishing Works*' [minn issa 'l quddiem '*Finishing Works Contract*']. Ix-xogħol kollu filfatt tlesta, iżda kien hemm nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet dwar id-data li fiha ix-xogħol kien ġie ffinalizzat, u fis-7 ta' Marzu, 2011 kienet giet ipprezentata ittra uffiċjali mis-soċjetà rikorrenti fil-konfront tas-soċjetà intimata, u fis-17 ta' Frar, 2012, kienet saret ukoll ittra legali fejn intalab il-ħlas tas-somma ta' €1,800,000. Imbagħad fil-25 ta' Jannar, 2013, kienet giet ipprezentata n-*Notice of Arbitration* mis-soċjetà rikorrenti, fejn resqet il-pretensjoni tagħha għall-ħlas ta' €1,799,644.46, b'dana li ġimgħa wara giet ipprezentata ukoll ittra uffiċjali sabiex is-soċjetà intimata fi żmien ġimgħa tersaq "*għal-likwidazzjoni u ħlas tal-ammont bilanċjari li għadu minnkom dovut*".

Mertu

3. Fl-Avviz tal-Arbitraġġ tagħha ipprezentat fil-25 ta' Jannar, 2013, is-soċjetà rikorrenti filwaqt li rrilevat li kienet qamet kwistjoni bejn il-partijiet, issottomettiet li l-pretensjoni tagħha kienet għall-ħlas ta' €1,799,644.46 rappreżentanti l-bilanċ dovut lilha għax-xogħlijiet eżegwiti fil-fabbrika l-ġdida tas-soċjetà intimata ġewwa l-Qasam Industrijali tal-Marsa. Fit-Talba tagħha pprezentata fit-23 ta' April, 2013, is-soċjetà rikorrenti filwaqt li fessret f'aktar dettal il-fatti li taw lok għall-vertenza ta' bejn il-partijiet, talbet sabiex titħallas is-somma pretiża minnha ta' €1,799,640 għax-xogħlijiet eżegwiti minnha, u li għalihom allegatament ma kinitx għadha tħallset min-naħa tas-soċjetà intimata, fejn din kienet qiegħda tippretendi li kellhom jiġu meqjusa (a) l-*Upper Limit* indikat fid-dokumenti tat-*Tender* li kienet ħarġet; u (b) il-penali għad-dewmien fl-eżekuzzjoni tax-xogħol.

4. Is-soċjetà intimata pprezentat ir-Risposta tagħha fit-30 ta' Awwissu, 2013, fejn eċċepiet is-segwent: (i) preliminarjament il-pretensjoni tas-soċjetà rikorrenti kienet preskritta *ai termini* tal-para. (a) tal-artikolu 2149 tal-Kap. 16; (ii) preliminarjament ukoll u mingħajr preġudizzju, il-proċeduri kienu irregolari għaliex ma kienx ġie segwit dak li jipprovdu għalih il-klawsoli 20.5 u 20.6 tas-*Civil Works Contract*; (iii) mingħajr preġudizzju, it-talba għall-ħlas ma saritx skont iż-żmien stipulat fis-*Civil Works Contract* jew fil-*Finishing Works Contract*; u (iv) mingħajr preġudizzju, ma kien dovut xejn lis-soċjetà rikorrenti; (v) bl-ispejjeż tal-proċeduri kontra din tal-aħħar.

Il-Lodo Arbitrali Appellat

5. Sabiex wasal għall-ewwel lodo arbitrali, it-Tribunal għamel is-segweni konsiderazzjonijiet:

B. L-EWWEL EĊĊEZZJONI PRELIMINARI

6. *Ir-relazzjonijiet bejn is-soċjetajiet kontendenti huma bażikament regolati mill-kondizzjonijiet u termini elenkati fiż-żewġ kuntratti ta' appalt imsemmija fil-paragrafi 1 u 2 ta' din id-deċiżjoni, fejn diġà sar accenn hemmhekk għall-obbligi reċiproċi l-aktar bażiċi li l-kontendenti daħlu għalihom bis-saħħa tal-istess kuntratti. Huwa kważi superfluwu li jingħad li skont l-Artikolu 992(1) tal-Kodiċi Ċivili (Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta) dawn il-kuntratti jikkostitwixxu l-liġi għal dawk li huma l-obbligi u d-drittijiet reċiproċi bejn l-istess soċjetajiet kontendenti. L-istess relazzjonijiet bejn is-soċjetajiet kontendenti huma daqstant ieħor regolati mill-liġijiet ordinarji rilevanti. Fosthom, rilevanti għal dan l-arbitraġġ, hemm id-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Ċivili dwar l-istitut tal-preskrizzjoni, li inter alia jipprovdi mezz liberatorju ta' kif konvenut jista' jehles minn azzjoni ta' kreditur, meta dan ma jkunx eżerċita l-jedd tiegħu fiż-żmien stabbilit mil-liġi (fn. 8 Art. 2107(2) tal-Kodiċi Ċivili). Infatti, l-ewwel eċċezzjoni preliminari ta' GSD, tistrieħ fuq il-preskrizzjoni bijennali prevvista mill-art. 2149 (a) tal-imsemmi Kodiċi, li inter alia, jistabilixxi li "l-azzjonijiet tal-bennejja ta' bastimenti jew bċejjeċ oħra tal-baħar, u tal-kuntratturi ta' bini ieħor, jew ta' xogħlijiet oħra ta' injam, ġebel, jew materjal ieħor, għall-opri maħdumin minnhom jew għall-materjal li jfornu" jaqgħu bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' sentejn. Bħala regola ġenerali iż-żmien tal-preskrizzjoni ta' azzjoni jibda jgħaddi mill-ġurnata li fiha l-azzjoni tkun tista' tiġi eżerċitata (fn. 9 Art. 2137 tal-Kodiċi Ċivili).*
7. *GSD ipprezentat Nota ta' Sottomissjonijiet dettaljata, li biha ressqet għall-konsiderazzjoni ta' dan it-Tribunal diversi punti, fosthom dawn li sejrjn jissemmew issa u li, fil-fehma tat-Tribunal huma l-aktar saljenti fi-kuntest tal-aspett partikulari li sejjer jiġi investigat. GSD qiegħda ssostni li l-preskrizzjoni indikata fl-imsemmi Artikolu 2149 (a) hija preċiżament il-preskrizzjoni applikabbli għall-każ odjern, billi dan jikkonċerna talba għall-ħlas ta' bilanċ allegatement dovut minn appalti konnessi mal-bini tal-fabbrika ta' GSD. Issostni wkoll li C&F ma osservatx it-termini tal-esekuzzjoni u tat-tlestija tax-xogħlijiet li kienu miftehema li jsiru. Tisħaq li C&F sostanzjalment lestiet l-istess xogħlijiet fl-aħħar ta' Ġunju 2008, mil-liema data GSD setgħet tibda topera l-fabbrika. Skont*

GSD din id-data tissenjala wkoll id-data minn meta beda jiddekorri it-terminu tal-preskrizzjoni eċċepita. Hija tikkonċedi li "ma jirriżulta l-ebda completion certificate u lanqas ebda taking-over certificate" (fn. 10 Para. 2.4 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet ta' GSD). GSD tinsisti li x-xogħlijiet indikati bil-kulur blù fuq id-dokument MMI (culverts u trenches u parti mix-xogħlijiet tal-mechanical and engineering) tlestew qabel Ottubru 2008 u tħallsu sa Diċembru 2008. GSD tqis dawn ix-xogħlijiet bħala li ma jiffirmawx parti mill-appalti tas-Civil Works Contract u tal-Finishing Works Contract (fn. 11 Para. 2.15 tan-Nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD). Similment targumenta li, għalkemm C&F eżegwiewt xogħlijiet oħra (fl-ispażji indikati bħala Totem Area, Flagpost Foundation, External Parking Spaces, RO Room, u Administration Canopy) (fn. 12 Para. 2.17 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet ta' GSD), l-aħħar erbgħa minnhom tħallsu bejn Mejju 2009 u Mejju 2010, madankollu dawn ix-xogħlijiet ma kienux parti mill-imsemmija Civil Works Contract u l-Finishing Works Contract. Tinsisti assidwament li kull wieħed mill-imsemmija xogħlijiet kien "proġett individwali u separat 'il wieħed mill-ieħor" (fn. 13 Para. 2.16 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet ta' GSD).

8. *GSD issostni li "bejn il-partijiet ma hemmx qbil dwar id-data preċiża meta tlesta x-xogħol - madankollu, fil-kontro-eżami ta' Johann Farrugia jirriżulta li d-diskrepanza mhijex ta' snin iżda biss ta' ftit xhur u dan għaliex hu jinsisti li d-data ta' tlestija kienet Settembru 2008. Anke fl-aħjar ipoteżi għas-soċjetà rikorrenti, l-perijodu preskrittiv skada f'Settembru 2010, ċioé sentejn wara li C&F tinsisti li lestiet ix-xogħol....sa qabel dakinhar ma saret l-ebda interruzzjoni tal-preskrizzjoni u dan stante illi l-ewwel att ġudizzarju sar wara u ma kien hemm ebda rikonoxximent tad-debitu jew ħlas akkont li seta' jinterrompi l-preskrizzjoni (fn. 14 Para. 3.2.7 u para 3.2.8 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet ta' GSD)" Hawnhekk, GSD qiegħda tirreferi għall-ittra uffiċjali (fn. 15 Dok. GSD1 eżibit mal-iStatement of Defence) ppreżentata minn C&F fis-7 ta' Marzu 2011 u li ġiet notifikata lil GSD tlett ijiem wara. Mal-iStatement of Defence, GSD eżibiet kopja ta' din l-ittra uffiċjali kif ukoll kopja tal-ittra uffiċjali (fn. 16 Dok. GSD1 eżibit mal-iStatement of Defence) oħra ppreżentata minn C&F fid-29 ta' Jannar 2013 u li twasslet lil GSD fl-1 ta' Frar 2013.*
9. *C&F ikkumbattiet il-preskrizzjoni eċċepita minn GSD b'diversi modi, kif jirriżulta minn n-Nota ta' Sottomissjonijiet dettaljata li C&F ippreżentat f'dawn l-atti. C&F ma taqbel xejn mad-data jew dati indikati minn GDS, u li diġà ssemmej (fn. 17 Ara paragrafi 6 u 7 supra), bħala d-dati meta beda jiddekorri l-perijodu preskrittiv. C&F argumentat li x-xogħlijiet kollha (fn. 18 Ara paragrafu 6 supra)*

indikati minn GSD bħala li ma jiformawx parti mill-appalti tas-Civil Works Contract u tal-Finishing Works Contract, fil-fatt ma kienu xogħlijiet "ġodda" xejn, kif allegat GSD, iżda dawn kienu "parti mill-kuntratti iffirmati jew xogħol addizzjonali jew variations u li r-rati kollha miftehma u eventwalment imħallsa għal dawn ix-xogħlijiet kienu l-istess rati u kundizzjonijiet ġà maqbula fl-uniku kuntratt ta' appalt li jeżisti' (fn. 19 Ara paragrafu 22 tan-Nota Responsiva ta' C&F). C&F irriferiet għax-xogħol li għamlet fir-Reverse Osmosis Room u għall-email datata 23 ta' Ġunju 2009, miktuba minn Brian Galea u eżibita bħala Dok. BG2 (fn. 20 Eżibita minn Dr. Kenneth Grima fis-seduta tal-10 ta' Ġunju 2014. L-ittra hija ndirizzata lil Johan Farrugia.), li fiha intqal hekk: "I have corrected the rates according to tender. If you agree with the attached rates you can start works immediately. Consider this room to be covered by the same conditions of contract as the main project". C&F ziedet tgħid li GSD ma ressqet ebda kuntratti oħra li kienu jkopru dawn ix-xogħlijiet allegatament "ġodda". C&F innotat li għal dawn ix-xogħlijiet, GSD għamlet użu mill-istess eżenzjoni mill-ħlas tal-VAT, li hija kellha għas-Civil Works Contract u għall-Finishing Works Contract (fn. 21 Ara paragrafu 27 tan-Nota Responsiva ta' C&F, fejn inter alia jingħad hekk: "Eżenzjoni waħda u waħda biss kienet li kienet tkopri x-xogħlijiet kollha fuq dan il-proġett u la huwa hekk ċertament ma seta' kien hemm kuntratt jew kuntratti ġodda kif qiegħdin jallegaw li kien hemm il-GSD". C&F issottomettiet ukoll li l-prezz oriġinarjament maħsub għal dan il-proġett, żdied b'madwar 23% (fn. 22 Ara paragrafu 9 tan-Nota Responsiva ta' C&F) minħabba xogħlijiet addizzjonali u varjazzjonijiet u għalhekk tippretendi li ż-żmien għat-tlestija tal-proġett kellu jżdied bir-rata imsemmija ta' 23%, biex b'hekk id-data tat-tlestija kellha tkun il-15 ta' Settembru 2009 jew almenu l-15 ta' Marzu 2009 (fn. 23 Ara paragrafi 10 u 11 tan-Nota Responsiva ta' C&F). C&F għamlet riferiment għall-ittra uffiċjali ppreżentata minnha fis-7 ta' Marzu 2011 u l-oħra ppreżentata fid-29 ta' Jannar 2013 (fn. 24 Ara paragrafi 7 supra.) u argumentat li dawn l-atti ġudizzjarji interrompew l-eċċepita preskrizzjoni bijennali.

- 10. C&F għamlet riferenza għall-pagament ta' €32,142.19 skont remittance advice tal-31 ta' Meju 2009. Hija argumentat li billi dan kien ħlas akkont għal xogħlijiet li "kienu jiformaw parti integrali mill-kuntratt ta' appalt" (fn. 25 Ara paragrafu 29 tan-Nota Responsiva ta' C&F.), l-eċċepita preskrizzjoni bijennali ġiet similmement interrotta. C&F ġibdet l-attenzjoni ta' dan it-Tribunal ukoll għal Dok. MM5 eżebit fis-seduta tal-25 ta' Marzu 2015, u ċioé ċertifikat maħruġ mill-Perit Edwin Mintoff għal External Works Carried out at GSD Marsa, datat 29 ta' Marzu 2012, fejn iċċertifika li kienet dovuta lis-soċjetà attriċi s-somma ta'*

€255,088.86. *Hawnhekk, C&F għamlet riferenza għall-Artikolu 2151 (2) tal-Kodiċi Ċivili u argumentat: "li m'għandu jkun hemm l-ebda dubju li dan huwa kont aċċettat, mibgħut mill-Perit tas-soċjetà intimata stess, wara li addirittura intbġhatet l-ewwel ittra, li minnu nnifsu jservi biex jindika li l-preskrizzjoni kienet reġgħet giet interrotta f'dik id-data" (fn. 26 Ara paragrafu 24 tan-Nota Responsiva ta' C&F.)*

11. *C&F ressqet ukoll l-argument li l-preskrizzjoni biennali eċċepita ma kienetx applikabbli għall-każ in eżami, u li se mai, kienet applikabbli l-preskrizzjoni ta' ħames snin imsemmija fl-artikolu 2156(f). Dana billi l-kuntratt in kwistjoni kien jinvolvi mhux biss l-għoti ta' xogħol iżda wkoll fornituri ta' materjal.*
12. *Kontestazzjoni oħra li ressqet C&F biex tilqa' għall-preskrizzjoni eċċepita, tinsab fil-paragrafi 43, 44 u 45 tan-Nota Responsiva tagħha. Tgħid li GSD insistiet li ma kellha tagħti xejn lil C&F għal żewġ raġunijiet, għaliex fl-ewwel lok, l-ammont mitlub kien jaqbeż l-upper limit li kellu jitħallas skont il-kuntratt, u fit-tieni lok, li jekk hemm xi ammonti li huma dovuti, dawn kienu ġew paċuti u kompensati mal-penali li kienet dovuta minn C&F lil GSD minħabba d-dewmien fl-esekuzzjoni tal-appalt (fn. 27 Ara paragrafu 45 tan-Nota Responsiva ta' C&F). C&F sostniet u spjegat li d-difiza tat-tpaćija jew tal-kompensazzjoni hija nkompattibbli ma' difiza li tkun ibbażata fuq l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. In sostenn ta' dina s-sottomissjoni, hija għamlet riferiment għal xi ġurisprudenza tal-Qrati tagħna.*
13. *Meta konvenut jisolleva l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, l-ligi tagħti lill-attur diversi għażliet possibbli biex jikkombattiha, kif eżattament għamlet C&F f'dan l-arbitraġġ. Konvenut jista' jiddefendi l-każ tiegħu billi juri li l-eċċezzjoni speċifika eċċepita kontrih, hija inapplikabbli għall-meritu tal-każ li jkun qiegħed jiġi indagat. Jista' juri li preskrizzjoni inkisret jew aħjar giet interrotta, b'xi att ġudizzarju debitament notifikat lid-debitur, kif previst fl-Artikolu 2128 tal-Kodiċi Ċivili. Interruzzjoni tal-preskrizzjoni tista' ssejtni ukoll meta d-debitur jirrikonoxxi l-jedd tal-kreditur, kif huwa previst fl-Artikolu 2133 tal-istess Kodiċi Ċivili. Dan ir-rikonoxximent jista' jintwera jew permezz ta' xi dikjarazzjoni espliċita tad-debitur jew bi kwalsiasi fatt ieħor li jimplika da parti tal-istess debitur, l-ammissjoni tal-eżistenza tad-dritt tal-kreditur. Hekk tabilhaqq isejtni, meta jirrizultaw ċerti fatti jew sitwazzjonijiet, fost oħrajn, b'hal meta d-debitur iwiegħed il-ħlas, b'hal meta hu jagħmel talba għad-dilazzjoni tal-pagament, u b'hal meta hu jagħmel xi ħlas akkont kif previst fl-Artikolu 2134 tal-Kodiċi Ċivili. Dawn is-sitwazzjonijiet ta' rikonoxximent tal-jedd tal-kreditur kollha kemm huma jitnisslu mill-fatt li, b'għemilu stess, id-debitur ipogġi lilu nnifsu*

f'sitwazzjoni fejn ikun jidher ċar li l-posizzjoni ġuridika tiegħu issir inkompatibbli mal-presunzjoni li fuqha hija bbażata l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Id-duttrina legali, kif ukoll il-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna, jgħallmu, illi biex dan ir-rikonoxximent tad-dritt iġib l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni, jkun hemm bżonn li l-attur juri, li fl-istess att ta' rikonoxximent li jagħmel id-debitur, ikunu jikkoeżistu flimkien u b'mod ċar u esterjorizzat, ir-reqwiżiti tal-volontarjetà, tal-konsapevolezza, u tal-inekwivoċità (fn. 28 Ara "Psaila Austin vs Slabick Lothar" App. Ċiv. Inf. 09/02/2005, u "Cassar Joseph noe vs Muscat Sunny", App.Ċiv. Inf, 28/04/2004. Għandu jingħad ukoll illi huwa mħolli għall-apprezzament tal-ġudikant l-aċċertament dwar l-eżistenza o meno, ta' atti li jinterrompu l-preskrizzjoni, liema aċċertament evidentement jikkostitwixxi essenzjalment indaġini ta' kwistjoni ta' fatt.

14. *Jidher ċar minn dak li ntqal sa issa, li dwar l-eċċepita preskrizzjoni iqumu diversi kwistjonijiet, li dwarhom il-partijiet iħaddnu pożizzjonijiet, tista' tgħid, dijametrikament opposti. Dawn il-kwistjonijiet jissollevaw diversi kweżiti, li fosthom, jistgħu jiġu elenkati s-segwent:*

- (1) *Liema hija verament il-preskrizzjoni applikabbli għall-każ odjern?*
- (2) *Ix-xogħlijiet esegwiti minn C&F huma kollha, jew parti minnhom biss, regolati mill-kondizzjonijiet tal-appalti (fn. 29 Imsemmija fl-ewwel u t-tieni paragrafu supra)?*
- (3) *Minn liema data għandu jibda' jiddekkorri il-perijodu preskrittiv?*
- (4) *X'effett seta' kellu fuq il-perijodu preskrittiv, in-nuqqas tal-Completion Certificate u tat-Taking-Over Certificate?*
- (5) *X'effett seta' kellu fuq il-perijodu preskrittiv, id-dokument datat 29 ta' Marzu 2012, maħruġ mill-Perit responsabbli għall-proġett, li jiċċertifika li GSD kellha tħallas is-somma ta' EUR 255,088.86 lil C&F għal External Works carried out at GSD, Marsa?*
- (6) *Kien hemm xi rikonoxximent esplicitu jew anke implicitu tal-allegat kreditu ta' C&F?*
- (7) *Il-perijodu preskrittiv kien ġie miksur jew interrot kif trid il-liġi?*
- (8) *GDS verament utilizzat linja difensjonali bażata fuq il-konċett tal-kompensazzjoni?*
- (9) *Linja difensjonali bażata fuq il-kompensazzjoni hija tassew inkompatibbli mal-għoti tal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni?*

15. *S'issa rajna li C&F qiegħda tipprova tinnewtralizza d-difiża tal-preskrizzjoni nvokata minn GDS b'diversi modi, biex b'hekk ingħata lok għad-diversi kweżiti, li uħud minnhom għadhom kif issem mew. Għal raġunijiet ta' pratticità, dan it-*

Tribunal sejjer jagħzel li jibda billi fl-ewwel lok jeżamina l-aħħar imsemmija żewġ kweżiti (fn. 31 Kweżiti enumerati (8) u (9) fil-paragrafu 13.), li preċiżament jinsorġu mis-sottomissjoni ta' C&F aċċennata fil-paragrafu 11 supra. Hemmhekk, qiegħed jiġi ritenut bażikament li GSD ma tistax, fl-istess nifs, tiddefendi ruħha bil-kompensazzjoni u kontestwalment bil-preskrizzjoni wkoll. C&F issostni illi fil-każ odjern, din id-difiża utilizzata minn GSD, ċioé li seħħet tpaċija, hija nkompattibbli mad-difiża li seħħet il-preskrizzjoni. Jekk dan l-argument ta' C&F jirrizulta sostenibbli u legalment ġustifikat, allura, fit-tieni lok, ikun jenħtieġ ukoll eżami tal-kweżiti enumerati (6) u (7) fil-paragrafu preċedenti. Dan it-Tribunal għamel l-imsemmija għażla kif sejjer jipproċedi, għaliex ovvjament, jekk il-konsiderazzjonijiet li sejjer jagħmel dan it-Tribunal iwasslu biex tingħata risposta possittiva għall-aħħar erba' imsemmija kweżiti, x'aktarx li ma jkun hemm l-ebda utilità Prattika, fid-dawl tal-fattispecie partikolari tal-każ odiern, li jkunu wkoll eżaminati l-ewwel ħames kweżiti imsemmija.

16. *Imiss issa li jiġi indagat jekk fil-każ odjern GDS użatx verament linja difensjonali bażata fuq il-konċett tal-kompensazzjoni, li hija tallega li avverrat ruħha fil-każ odjern. L-Artikolu 1196 (1) tal-Kodiċi Ċivili jispjega f'liema ċirkostanzi ssir it-tpaċija kif ukoll il-mod li din isseħħ:*

- (1) Meta tnejn min-nies huma debituri lejn xulxin, issir bejniethom tpaċija.
- (2) It-tpaċija ssir ipso jure, u wkoll mingħajr ma jkunu jafu d-debituri. Hekk kif ikunu jeżistu żewġ idjun fi żmien wieħed, jinqatlu wieħed bl-ieħor sa fejn ikunu ndaq.

Imbagħad, l-Artikolu ta' warajh, jagħti din l-ispjegazzjoni dwar liema huma dawk id-djun li bejniethom tista' ssir it-tpaċija:

1197. (1) It-tpaċija ssir biss bejn żewġ idjun li jkollhom it-tnejn bħala oġġett somma ta' flus, ...u li jkunu t-tnejn likwidi u li jistgħu jintalbu.

(2) Id-dejn hu likwidu meta hu ċert ukoll f'dik li hija kwantità.

17. *A skans ta' ekwivoċi, dan it-Tribunal m'huwiex sejjer jippronunzja ruħu bl-ebda mod, dwar jekk l-applikazzjoni tal-konċett tal-kompensazzjoni da parte ta' GDS sarx b'mod legalment korrett o meno, għaliex f'dan l-istadju, fejn qiegħdin jiġu eżaminati biss, l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet preliminari, il-meritu għandu jitħalla kompletament impregudikat. Sejra issir biss hawn dik l-indagini, li hija rilevanti għal kwistjoni partikolari li qiegħda tiġi eżaminata hawn, u ċioe dwar jekk GSD ippretenditx li l-allegat kreditu ta' C&F kellu jkun in parte maqtul jew paċut mal-*

*kreditu li GDS kienet tippretendi li kellha fil-konfront ta' C&F b'titolu ta' delay damages, minhabba l-allegata tardivita' da parti ta' C&F fl-esekuzzjoni tax-xogħlijiet. Ċertament, din l-indagini tista' tixhet dawl utili dwar l-eżistenza o meno ta' fatt, li jista' jimplika rikonoxximent (fn. 32 **Civil Works Contract, Clause 8.7: DELAY DAMAGES** If the contractor fails to comply with sub-clause 8.2 [Time for Completion], the Contractor shall subject to sub-clause 2.5 pay delay damages to the employer for this default. These delay damages shall be the sum stated in the Appendix to Tender, which shall be paid for every day which shall elapse between the relevant Time for Completion and the date stated in the Taking-Over Certificate. However, the total amount due under this sub-clause shall not exceed the maximum amount of delay damages (if any) stated in the Appendix to Tender. **Finishing Works Contract, Clause 42: PENALTY** In the event that the Contractor fails to complete the work within the period stipulated in the tender the Contractor should be liquidated damages to the Employer equivalent to ...Lm350 per day including Sundays and Public Holidays which damages shall be for mere delay and should not be subject to abatement by the Courts. The employer shall have the right to deduct this sum from the retained payments, and/or claim it under the performance bond/guarantee quoted above, and/or claim the amount directly from the Contractor) *da parti ta' GSD, tal-kreditu pretiz minn C&F.**

18. *Mill-provi prodotti, dan it-Tribunal m'għandu l-ebda dubbju li effettivament GSD ikkontestat il-pretensjoni odjerna ta' C&F, ukoll, billi allegat li parti sostanzjali mis-somma pretiza minn C&F kienet ġiet maqtula jew kompensata mid-delay damages li hija ippretendiet li kellha dritt għalihom skont klawnsoli tal-appalti in kwistjoni (fn. 33 **Civil Works Contract, Clause 8.7: DELAY DAMAGES** If the contractor fails to comply with sub-clause 8.2 [Time for Completion], the Contractor shall subject to sub-clause 2.5 pay delay damages to the Employer for this default. These delay damages shall be the sum stated in the Appendix to Tender, which shall be paid for every day which shall elapse between the relevant Time for Completion and the date stated in the Taking Over Certificate. However, the total amount due under this sub-clause shall not exceed the maximum amount of delay damages (if any) stated in the Appendix to Tender. **Finishing Works Contract, Clause 42: PENALTY** In the event that the Contractor fails to complete the work within the period stipulated in the tender the Contractor should be liquidated damages to the Employer equivalent to ... Lm350 per day including Sundays and Public Holidays which damages shall be for mere delay and should not be subject to abatement by the Courts. The Employer shall have the right to deduct this sum from the retained payments,*

and/or claim it under the performance bond guarantee quoted above, and/or claim the amount directly from the Contractor.). *Apparti provi oħra, jista' jssir riferiment għas-segwentu dokumenti li kollha jwasslu għal din il-konkluzjoni:*

- a) *Dok. GSD4: Fit-22 ta' Jannar 2009, Brian Galea, (inkarigat minn GSD bħala Technical Manager tal-proġett) baġhat ittra elettronika lil Itiana Schembri ta' C&F, fejn informaha hekk: As per attached spread sheet we are considering any payments related to main contract as finalised due to the penalty, hence no further payments will be processed. If you need any other workings or clarifications kindly contact me. Kopja ta' din l-ittra giet eżibita minn GSD man-Nota tagħha pprezentata fir-Registru fl-11 t'April 2014 u hemmhekk ingħatat spjegazzjoni dwarha fil-paragrafu 2.2 tal-istess Nota.*
- b) *Dok.GSD3: Din hija ittra legali, datata 17 ta' Frar 2012 li giet mibgħuta minn Dr Kenneth Grima għan-nom ta' C&F lil GSD, fejn hemm riferenza għall-ittra elettronika mibgħuta fit-23 ta' Novembru 2011 mill-Perit David Ellul Mercer u miktuba għan-nom tal-Perit Dr Edwin Mintoff, li fiha jingħad li ma kienx neċessarju li jkunu ċertifikati x-xogħlijiet li kienu għadhom ma ġewx ċertifikati għaliex, "according to the contract the upper limit vis-à-vis the penalties which were due resulted in a situation whereby GSD does not owe anymore money to C&F no matter what bills were outstanding". Id-Dok. GSD3 jinsab eżibit mal-iStatement of Defence u għalkemm l-ittra ta' Dr Grima tidher li kellha magħha mehmuża l-imsemmija ittra tal-Perit Ellul Mercer (for ease of reference), GSD din l-ittra ma eżibithiex f'dawn l-atti. Madanakollu, fit-tielet paġna tad-dokument KGI, eżibit minn C&F mal-iStatement of Claim, hemm riferiment għall-istess ittra tat-23 ta' Novembru 2011, u s-silta minnha hemm miġjuba hija aktar espansiva u sinifikattiva. Din is-silta, li se tiġi riprodotta hawn, ma tħalli ebda dubbju li GSD, kif rappreżentata mit-Technical Manager u l-Perit tagħha, kienet qiegħda tasserixxi li dak li hija kellha tagħti lil C&F kien jinsab paċut ma' dak li C&F kellha tagħti lilha minħabba l-penali. Din is-silta taqra hekk: "I spoke to Brian (Galea) regarding your outstanding bills and he has informed me that according to the contract the upper limit vis-à-vis the penalties which were due resulted in a situation whereby GSD does not owe anymore money to C&F no matter what bills were outstanding".*
- c) *Fit-tmin u l-għaxar paġna tal-imsemmi dokument KGI, eżibit minn C&F mal-iStatement of Claim, tisemma ittra oħra, din id-darba miktuba minn*

Dr Louis DeGabriele, li ġgib id-data tat-23 ta' Jannar 2013. Hemmhekk, l-imsemmija delay damages pretiżi minn GSD a bażi taż-żewġ kuntratti ta' appalt, ġew effettivament ikkwantifikati. Dawn ġew magħmula li jikkonsistu, kwantu għas-Civil Works Contract fis-somma ta' €481,344 u kwantu għall-Finishing Works Contract fis-somma ta' €77,800, biex b'hekk GSD immanifestat il-fehma tagħha li kienet seħħet kompensazzjoni fis-somma komplessiva ta' €559,144 bejn id-djun rispettivi tal-kontendenti.

d) *Anke fl-iStatement of Defence, ipprezentat fit-30 t' Awwissu 2013, fil-parti intestata "A statement of facts supporting the defence", GSD għamlet espressa riferenza għall-fatt li hija kienet irrikorriet għad-difiża tal-kompensazzjoni meta rrimarkat li:*

- "4. Claimant was in delay in executing works under both contracts ...
5. In actual fact, the works in terms of the Civil Works Contract were handed over on 30th June 2008 whereas the works in terms of the Finishing Works Contract were handed over on 31st August 2008;
6. **As a result of such delays, respondent has applied the delay penalty as provided for in both contracts"** (*enfasi tat-Tribunal*).

19. *La dan it-Tribunal wasal għall-konkluzjoni fil-paragrafu preċedenti li, bħala fatt, GSD ibbazat parti sostanzjali mid-difiża tagħha fuq il-konċett tal-kompensazzjoni, hemm bżonn li jiġi issa eżaminat il-kweżit l-ieħor li issemma qabel (fn. 34 Kweżit numru 9 fil-paragrafu 13 supra), li bażikament isaqsi jekk l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata minn GSD hijiex jew le kompatibbli mal-linja difensjonali bażata fuq il-kompensazzjoni. Fin-Nota Responsiva ta' C&F (fn. 35 Ara pragrafu 43) ġie argumentat li l-eċċezzjoni tat-tpaċija hija nkompatibbli mal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Hemmhekk, saret riferenza għall-kawża deċiża mill-Qorti tal-Appell (Ċivili, Inferjuri) fit-22 ta' Novembru 2001 fl-ismijiet **Vella Raymond vs Moby Rentals Ltd.** fejn intqal illi:*

L-eċċezzjoni tat-tpaċija hija inkompatibbli mal-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Meta tnejn min-nies huma debituri lejn xulxin, isir bejniethom it-tpaċija ipso jure. Din it-tpaċija ssir mingħajr ma jkunu jafu d-debituri hekk kif ikunu jeżistu żewġ idjun fi żmien wieħed, u d-djun jinqatgħu wieħed bl-ieħor sa fejn ikunu indaqs. It-tpaċija ssir biss bejn żewġ idjun li jkollhom it-tnejn bħala oġġett somma ta' flus li jkunu t-tnejn likwidi u li jistgħu jintalbu. Minn dan naraw illi l-eċċezzjoni tat-tpaċija fiha nfisha tammonta għall-ammissjoni tad-debitu u li dan id-debitu huwa dovut, biss m'għandux jithallas għax huwa paċut minn ammont

ieħor dovut mill-kredituri. Għalhekk l-eċċezzjoni tat-tpaċija xxejjen l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni billi ma jistax ikun hemm tpaċija kemm-il darba l-kreditu mhux dovut għax dan huwa preskritt. (Marianna Spiteri et vs Joseph Vella, deċiża miii-Qorti Ċivili Prim'Awla fit-3 ta' Mekju 1993).

Fl-istess Nota saret ukoll riferenza għal din is-silta minn sentenza riportata fil-Kollez. Vol XXIII. I. 720: "Importa non la ricognizione del debito ma la negazione di esso, l'affermare che quel debito è estinto mediante la compensazione con un credito maggiore, e pei fini dell'interruzione della prescrizione o della rinunzia alla stessa, non si deve esaminare se l'assertito credito dedotto in compensazione sia reale oppure no, siccome la prescrizione mette capo alla coscienza individuale e la ricognizione o la rinunzia deve risultare da un atto univoco del debitore che riconosce il diritto od il credito del creditore" (Volum.XXIII.I. 720).

20. *Dan it-Tribunal għandu jirrive illi l-aħħar imsemmija sentenza kienet ingħatat mill-Qorti tal-Appell fis-16 ta' Diċembru 1918, fil-kawża fl-ismijiet "Pio Cellini v. Maria Concetta Francalanza ed altri". Effettivamente din is-sentenza ssostni tezi kuntrarja għal dik proposta minn C&F. Infatti, l-ewwel Qorti kienet irrimarkat li mill-"ammissioni risultanti dai documenti prodotti dal convenuto ... la prescrizione eccepita risulterebbe interrotta ed anche rinunciata; che al debitore che si confessa tale non è lecito opporre la eccezione sudetta e che se il debitore senza impugnare l'esistenza del debito ne discute soltanto la quantità, rinunzia tacitamente alla prescrizione" u għaddiet biex ċaħdet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Il-Qorti tal-Appell ma qabltx ma' din is-sentenza ta' l-Ewwel Qorti u għaddiet għar-revoka tagħha, billi riteniet:*

"Importa non la ricognizione del debito ma la negazione di esso, l'affermare che quel debito è estinto mediante la compensazione con un credito maggiore, e pei fini dell'interruzione della prescrizione o della rinunzia alla stessa, non si deve ezaminare se l'assertito credito dedotto in compensazione sia reale oppure no, siccome la prescrizione mette capo alla coscienza individuale e la ricognizione o la rinunzia deve risultare da un atto univoco del debitore che riconosce il diritto od il credito del creditore."

Madanakollu, minn ricerka li għamel dan it-Tribunal, jidher li din is-sentenza ma gietx segwita, u minflok, tista' tgħid kostantement gie ritenut illi min jissolleva d-difiza tal-kompensazzjoni, jkun taċitament qiegħed jirrikonoxxi l-kreditu tal-kontroparti u b'hekk ikun qiegħed jirrinunzja għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni,

kif jingħad fis-sentenza l-oħra ċitata minn C&F, ċioé dik tat-22 ta' Novembru 2001 fl-ismijiet Vella Raymond vs Moby Rentals Ltd.

21. *Dan it-Tribunal jikkondividi il-fehma, espressa f'din l-aħħar imsemmija sentenza u ħafna oħrajn, li meta wieħed, li jkun rinfaccjat b'talba għall-ħlas ta' kreditu ta' persuna oħra, jagħzel li jiddefendi ruħu billi jallega li dak il-kreditu ġie maqtl jew paċut, kollu jew in parti, bid-dejn li dik il-persuna l-oħra għandha miegħu, bil-fatt tiegħu stess, huwa jkun iqiegħed lilu nnifsu f'sitwazzjoni li jirrendi inkompatibbli l-posizzjoni ġuridika tiegħu mal-preżunzjoni kostitwenti l-bazi tal-preskrizzjoni (fn. 36 Ara "Psaila Austin vs Slabick Lothar" App. Civ. Inf. 09/02/2005 Ara wkoll, fost oħrajn, Kollez. Vol. XXX-I-964, Vol. XXXIV-I-326, Vol. XLVI-II-519, "Guido Vella vs Dr E. Cefai", Appell, 05/10/2001, "Aluminium Ltd. vs Earli Ltd.", Appell, 16/02/2004 u "Peter Busuttill vs Public Broadcasting Services Ltd." App Civ. Inf., 28/04/2004.). Min jagħzel li jiddefendi ruħu bl-allegazzjoni li seħħet kompensazzjoni, indirettament iżda effettivament, huwa jkun qiegħed jirrikonoxxi il-kreditu tal-persuna l-oħra. F'sentenza tal-Cassazione Taljana jingħad hekk: L'eccezione di compensazione presuppone il riconoscimento sia pure parziale e condizionato, del debito proprio della parte che eccepisce, debito del quale si afferma l'estinzione — totale o parziale — per effetto della contemporanea esistenza della ragione creditoria che si allega nei confronti dell'avversario. (fn. 37 Ara Cass., 21 Luglio 1966, n.1978, Giust. Civ., Mass. 1966, 1124) Dan ir-rikonoxximent presuppost tad-dritt tal-avversarju, jwassal għall-interruzzjoni tal-preskrizzjoni u anke għar-rinunzja għall-preskrizzjoni li setgħet tkun diġà avverrat ruħha. U lanqas hemm bżonn li r-rikonoxximent ikun għas-somma kollha dovuta, u l-istess rikonoxximent jista' jsir fil-konfront ta' kreditu li jkun illikwidu (fn. 38 Ara "Galea Mario vs Attard John", Prim Awla, 26/05/2004 u "Camilleri Raymond Noe vs Scicluna Anthony Pro Et Noe", Prim Awla, 28/01/2004.).*
22. *Id-duttrina legali kif ukoll il-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna jgħallmu, illi biex dan ir-rikonoxximent tad-dritt iġib l-interuzzjoni tal-preskrizzjoni, u fil-każi kongruwi, r-rinunzja għall-preskrizzjoni li setgħet diġà avverrat ruħha, jkun hemm bżonn li l-attur jagħmel il-prova li jkunu jeżistu flimkien, fl-istess att u b'mod esterjorizzat, ir-rekwiziti tal-volontarjetà, tal-konsapevolezza, tal-inekwivoċità. Fil-każ odjern, minkejja li l-eċċezzjoni tal-kompensazzjoni, ma ingħatatx formalment, madanakollu ma jista' jkun hemm l-ebda dubbju li parti sostanzjali tad-difiza fil-meritu ta' GSD tistrieħ appuntu fuq il-konċett tal-kompensazzjoni (fn. 39 Ara paragrafu 17 supra.). Dan it-Tribunal, fid-dawl tal-provi li sema' u partikolarment id-dokumenti li ssemmev aktar qabel, isib li fil-*

każ odjern, jikkonkorru l-imsemmija rekwiziti kollha, meqjusa essenzjali biex jeżisti rikonoxximent legalment validu. Dan iffisser ukoll li l-linja difenzjonali addottata minn GSD timporta r-rikonoxximent impliċitu, iżda ċarissimu, tal-kreditu allegat mill-attur, liema rikonoxximent iġib l-interruzzjoni (fn. 40 Fis-sens tal-Artikolu 2133 tal-Kodiċi Ċivili) tal-perijodu preskrittiv, u għall-bżonn għar-rinunzja taċita (fn. 41 Fis-sens tal-Artikolu 2109 tal-Kodiċi Ċivili) tal-preskrizzjoni li setgħet tkun diġà akkwistata (fn. 42 Fis-sens tal-Artikolu 2108 (2) tal-Kodiċi Ċivili.). GSD allegat (fn. 43 Ara paragrafu 6 supra.) li l-aħħar ta' Ġunju 2008, kellu jitqies bħala d-data minn meta beda jiddekorri it-terminu tal-preskrizzjoni eċċepita. Anke fl-ipotesi li din l-allegazzjoni titqies korretta, u anke jekk jiġi injorat l-effett interruttiv tal-ittri uffiċjali GSD1 u GSD2 (fn. 44 Ara paragrafu 7 supra), jirriżulta sodisfaċentement, li fir-rispettivi dati (fn. 45 Id-dati li jissemew fil-paragrafu 17 supra, ċjoé 22 ta' Jannar 2009, 23 ta' Novembru 2011, 23 ta' Jannar 2013 u 30 ta' Awwissu 2013.) fejn GSD allegat li avverrat ruħha kompensazzjoni, GSD effettivament irrikonoxxiet il-kreditu ta' C&F, u fl-istess dati, l-preskrizzjoni eċċepita giet interrotta. Dan ir-raġunament iwassal ineżorabilment għall-konklużjoni l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata minn GSD ma tistax tintlaqa'. U la darba dan it-Tribunal wasal għal din il-konklużjoni, ċertament ma tidher li hemm l-ebda utilità li jiġu investigati u determinati l-ewwel ħames kweżiti formolati fil-paragrafu 13 supra. F'dana l-istadju, l-imsemmija l-ewwel ħames kweżiti jakkwistaw ix-xejra ta' kweżiti purament akkademiċi, li allura ma jikkontribwixxu xejn prattiku għas-soluzzjoni tal-litiġju eżistenti bejn il-kontendenti. Ċertament, l-imsemmija kweżiti kienu jkunu rilevanti biex tingħata deċiżjoni dwar l-preskrizzjoni eċċepita, u allura kien ikun hemm lok li jiġu determinati, li kieku dan it-Tribunal ma wasalx diġà għall-konklużjoni li għandu jiċċhad l-istess eċċezzjoni.

Ċ IT-TIENI EĊĊEZZJONI PRELIMINARI

23. *Bit-tieni eċċezzjoni preliminari tagħha, GSD qiegħda tilmenta li dawn il-proċeduri arbitrali huma irregolari "since the procedure contemplated in clause 20.5 and 20.6 of the Civil Works Contract, including the time-frames therein indicated, has not been followed by claimant". Il-partijiet rilevanti ta' dawn il-klawsoli jgħidu hekk:*

20.5 Where a dispute exists between the parties, either party can give to the other a notice of dissatisfaction about any such particular dispute. Upon the giving of a notice of dissatisfaction, both parties shall attempt to settle the dispute amicably before the commencement of arbitration. However, unless both parties agree otherwise, arbitration may be

commenced on or after the fifty-sixth day after the day on which notice of dissatisfaction was given, if no attempt at amicable settlement has been made.

20.6 The demand for arbitration shall be made within a reasonable time after the claim, dispute or other matter in question has not been resolved under the other provisions of the contract documents, and in no event shall it be made after the date when institution of legal proceedings based on such claim, dispute or other matter in question would be time-barred under the provisions of Cap. 16 of the Laws of Malta.

24. *GSD tgħid li C&F qatt ma bagħtet in-notice of dissatisfaction imsemmija fil-klawsola 20.5, dwar il-kwistjoni mertu ta' dan l-arbitraġġ u lanqas osservat it-termini imsemmija fiż-żewġ klawsoli, biex b'hekk dan l-arbitraġġ inbeda b'mod irregolari. C&F ikkontestat l-allegazzjoni li dawn il-proċeduri kienu irregolari. C&F rrimarkat li l-għan tal-klawsola 20.5 kien li ma jinbdewx proċeduri arbitrali qabel ma l-partijiet jesploraw il-possibilità li jitransiġu l-kwistjoni amikevolment. C&F sostniet li dan il-għan intlaħaq għaliex fis-17 ta' Frar 2012 hija bagħtet ittra legali lil GSD (eżibita bħala Dok. GSD3) li biha esponiet id-dissatisfaction tagħha li baqgħet ma tħallsitx l-ammont ta' flus indikati fl-istess ittra. Sussegwentement, GSD irrispondiet għall-istess ittra u minkejja li wara l-partijiet iltaqgħu, huma baqgħu ma ftehmux. Imbagħad, C&F fetħet dawn il-proċeduri madwar sena wara.*
25. *Il-Klawsola 20.5, evidentement ġiet inserita fil-kuntratt biex tassigura li litigazzjoni permezz ta' arbitraġġ ma tinbediex ħabta u sabta, partikolarment waqt l-esekuzzjoni tal-kuntratt innifsu. Provdiet it-triq jew il-mod sabiex, qabel ma xi waħda mill-partijiet tgħaddi għal dan il-pass formali ta' riżoluzzjoni ta' litiġju, hija kellha, qabel xejn, tfittex li d-disputa tipprova ssolviha amikevolment, anke jekk hemm bżonn bis-saħħa tal-intervent ta' medjatur. Il-klawsola ħasbet li tipprovdli li, meta tinqala' tilwima bejn il-partijiet, kull waħda mill-partijiet, (mela anke f'dan il-każ, GSD) setgħat tibgħat a notice of dissatisfaction, biex mid-data ta' din in-notice of dissatisfaction, jiskatta terminu ta' almenu sitta u ħamsin jum, li matulu ma tkun tista' tinbeda ebda litigazzjoni permezz ta' arbitraġġ. Dan it-terminu ġie impost fuq il-partijiet, sabiex jekk ma jiftehmux xort'oħra, ikun hemm bħal speċi ta' cooling off period, fejn il-partijiet kellhom id-dover li jfittxu soluzzjoni bonarja għat-tilwima tagħhom.*

26. *Klawsola 20.6 hija l-klawsola arbitrali li torbot il-partijiet li jirrisolvu t-tilwim kollu li jinqala' bejniethom, fl-ewwel lok, mhux permezz tal-Qrati ordinarji, iżda permezz ta' arbitraġġ. Huma ħasbu wkoll, li jkollhom dritt ta' appell quddiem il-Qorti tal-Appell, hekk kif dan id-dritt huwa regolat mil-liġi Maltija. L-istess klawsola tistabbilixxi inter alia, li l-arbitraġġ kellu jsir fi żmien raġonevoli after the claim, dispute or other matter in question has not been resolved under the other provisions of the contract documents. Il-klawsola tagħti ħjiel ta' kif kellu jitkejjel dan iż-żmien raġonevoli, billi torbtu mal-perijodu preskrittiv relattiv, provdut mill-Kodiċi Ċivili. Fil-każ odjern, dan it-Tribunal diġà wasal għall-konklużjoni li ma kellux jilqa' l-eċċepita preskrizzjoni, bil-konsegwenza li nolens volens, it-terminu previst f'din il-klawsola jidher li ġie osservat.*

27. *Dan it-Tribunal huwa tal-fehma li anke jekk jista' jingħad li C&F ma osservatx l-ittra preċiża tal-imsemmija klawsoli, madanakollu xorta waħda jidher li C&F mhux talli ma marritx kontra l-għan u l-ispirtu li għalihom jidher li tpogġew dawk iż-żewġ klawsoli fil-kuntratt, iżda li dak l-għan, b'dak li għamlet effettivament, irraġunġietu. Naturament, il-partijiet huma mistennija li jaderixxu mal-pattijiet tal-kuntratti għaliex l-Artikolu 992 tal-Kodiċi Ċivili jipprovdi li:*

- (1) *Il-kuntratti magħmula skont il-liġi għandhom saħħa ta' liġi għal dawk li jkunu għamluhom.*
- (2) *Dawn il-kuntratti ma jistgħux jiġu mhassra ħlief bil-kunsens ta' xulxin tal-partijiet, jew għal raġunijiet magħrufin mil-liġi.*

Iżda l-Artikolu ta' warajh dlonk ifakkar li il-kuntratti għandhom jiġu esegwiti bil-bona fidi:

993. *Il-kuntratti għandhom jiġu esegwiti bil-bona fidi, u jobbligaw mhux biss għal dak li jingħad fihom, iżda wkoll għall-konsegwenzi kollha li għib magħha l-obbligazzjoni skont ix-xorta tagħha, bl-ekwità, bl-użu jew bil-liġi.*

Tajjeb li jingħad hawn, illi mhux kwalunkwe inosservanza, tkun xi tkun, ta' klawsola kontrattwali, jkollha marbuta magħha inesorabilment, xi sanzjoni estrema bħal per ezempju in-nullità tal-proċeduri arbitrali għaliex, bħal fil-każ odjern, minflok ma intbagħtet notice of dissatisfaction, intbagħtet ittra legali tradizzjonali. Il-konċett tal-bona fidi, flimkien mal-konċett tal-ekwità, li kif intwera aktar 'il fuq, jissemmev espressament fil-liġi, u forsi wkoll il-prinċipju tal-proporzjonalità, jipprovdu għodda siewja ħafna f'idejn il-ġudikant, biex ikun jista' jagħti interpretazzjoni ekwa, korretta

u ġusta tal-kuntratti. Għakhekk, fil-fehma konsiderata ta' dan it-Tribunal it-tieni eċċezzjoni preliminari fuq imsemmija ma tistax tintlaqa'."

6. Sabiex wasal għat-tieni lodo arbitrali, it-Tribunal għamel is-segwenti konsiderazzjonijiet:

A. KONSIDERAZZJONIJIET PRELIMINARI

1. *Dan l-arbitraġġ jirrigwarda primarjament kontestazzjoni derivanti minn żewġ kuntratti ta' appalt magħmula bejn is-soċjetajiet kontendenti, **C&F Building Contractors Limited** (minn issa 'l quddiem tissejjaħ "C&F") u **The General Soft Drinks Company Limited** (minn issa 'l quddiem tissejjaħ "GSD"). L-ewwel appalt, li huwa msejjaħ Contract for Excavation and Demolition Works, Civil Works, External Works – New production and warehousing facility in Marsa (fn. 1 Eżibit bħala Dok. A man-Notice of Arbitration), (minn issa 'l quddiem sejjer jissejjaħ "Civil Works Contract"), ġie ffirmat fil-31 ta' Awwissu 2006 u fih it-termini u l-kondizzjonijiet li kellhom jirregolaw ir-relazzjonijiet reċiproċi bejn il-kontendenti. Skont dan il-kuntratt, C&F intrabtet li tesegwixxi għal GSD ix-xogħol kollu mifthiem u dan matul erba' fażijiet, (li kollha kellhom terminu għall-esekuzjoni tagħhom), u b'mod li x-xogħol kellu jibda fl-1 ta' Settembru 2006 u kellu jintemm fl-1 ta' Novembru 2007 (fn. 2 Ara d-dokument "Appendix to Tender" li jifforma parti minn Dok. A). Għal dan ix-xogħol GSD intrabtet li tħallas lil C&F ammont li ma jeċċedix is-somma ta' LM3,330,000 (fn. 3 Ara d-dokument "Letter of acceptance" datata 31/08/2006 li jifforma parti minn Dok. A) – ekwivalenti għal €7,756,813 - (apparti l-ħlas ta' varjazzjonijiet debitament approvati).*

2. *It-tieni appalt, li huwa msejjaħ Contract for Finishing Works of The General Soft Drinks Co Ltd plant at Marsa (fn. 4 Eżibit bħala Dok. B man-Notice of Arbitration) – (minn issa 'l quddiem sejjer jissejjaħ "Finishing Works Contract"), ġie ffirmat fit-13 ta' Lulju 2007 u fih it-termini u l-kondizzjonijiet li kellhom jirregolaw ir-relazzjonijiet reċiproċi bejn il-kontendenti. Skont dan il-kuntratt, C&F intrabtet li tesegwixxi għal GSD ix-xogħol kollu mifthiem bejniethom (konsistenti f'diversi xogħol bħal tibjid, tqegħid ta' madum, twieqi u bibien) b'mod li x-xogħol kellu jibda fit-18 ta' Lulju 2007 u kellu jintemm fi żmien tmien xhur (18/03/2008) (fn. 5 Ara d-dokument "Appendix 1 Conditions of Contract" li jifforma parti minn Dok. B.). Min-naħa l-oħra, għal dan ix-xogħol GSD intrabtet li tħallas lil C&F ammont li ma jeċċedix is-somma ta' LM409,000 – ekwivalenti għal €952,713 (fn. 6 Ara d-dokument "Letter of*

acceptance” datata 13/07/2007 li jiffirma parti minn Dok. B) - (apparti l-ħlas ta’ varjazzjonijiet debitament approvati).

3. C&F intavolat **Notice of Arbitration** fil-25 ta’ Jannar 2013 u fit-23 t’April 2013 ressqet l-**Statement of Claim**, minn fejn jirrizulta li hija qiegħda tippretendi li għad baqgħalha tieħu mingħand GSD il-bilanċ ta’ €1,799,644.46, kif ukoll l-imgħaxijiet legali mid-data meta din is-somma kienet dovuta sad-data tal-eventwali pagament. Ġie spjegat (fn. 7 Ara d-dokument « KG1 » anness mal-**Statement of Claim**. Izda ara wkoll id-dokument BM esibit minn Ben Muscat fis-seduta tal-15 ta’ Marzu 2018 għal xi kambjamenti li C&F għamlet fil-mori tal-arbitraġġ dwar il-kompożizzjoni tal-bilanċ mitlub. Dawn il-kambjamenti huma indikati fil-paragrafu 24 infra.) li dan il-bilanċ huwa magħmul minn tlett partiti:

- a) €706,021 għal xogħlijiet li ma ġewx ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff,
- b) €945,373 li ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, li kienu intizi bħala “retention money”, izda dawn baqgħu miżmuma minn GSD u
- c) €148,248 li, għalkemm ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, baqgħu ma tħallsux minn GSD.

4. GSD ikkontestat din it-talba ta’ C&F bi **Statement of Defence** pprezentat fit-30 ta’ Awwissu 2013. Hemmhekk, inter alia, għamlet riferiment għal ċerti fatti, fosthom li C&F kienet tardiva fl-esekuzzjoni tax-xogħlijiet li ntrabtet li tagħmel, b’mod li x-xogħlijiet inklużi fis-Civil Works Contract u fil-Finishing Works Contract ġew mgħoddija lil GSD, rispettivament fit-30 ta’ Ġunju 2008 u 31 t’Awwissu 2008 u għalhekk “as a result of such delays, respondent has applied the delay penalty as provided for in both contracts”. GSD ziedet tgħid li hija kienet qiegħda tikkontesta l-pretensjoni ta’ C&F kemm b’eċċezzjonijiet preliminari u kemm ukoll fil-mertu, jiġifieri hekk:

1. Preliminarily, the claim is prescribed on the basis of article 2149(a) of Cap 16 of the Laws of Malta;
2. Preliminarily as well, and without prejudice to the above, these arbitration proceedings are irregular since the procedure contemplated in clause 20.5 and 20.6 of the Civil Works Contract, including the time-frames therein indicated, has not been followed by claimant;
3. Without prejudice to the above, the claimant’s request for payment is not in accordance with the provisions nor within the time-frames stipulated

in the Civil Works Contract or the Finishing Works Contract and accordingly such request for payment should be rejected;

4. Without prejudice of the above, no amount is due to be paid to the claimant;
5. With costs of these proceedings.

5. Wara li dan it-Tribunal zamm sittax (16)-il seduta, fejn ingabru għadd konsiderevoli ta' provi li ressqu l-kontendenti u wara li l-istess provi u sottomissjonijiet tar-rispettivi difensuri tagħhom ġew akkuratament evalwati, dan it-Tribunal, kif awtorizzat mill-kontendenti, għadda biex fl-14 ta' Novembru 2017 ta d-deċiżjoni preliminari tiegħu, fejn ċaħad l-imsemmija l-ewwel żewġ eċċezzjonijiet preliminari sollevati minn GSD, ordna li l-ispejjeż kollha relattivi jithallsu mill-istess soċjetà intimata u dana skont taxxa uffijjali maħruġa miċ-Ċentru tal-Arbitraġġ, li kellha titqies li tiffirma parti integrali mill-istess deċiżjoni u fl-aħħar nett ordna li l-arbitraġġ jitkompla biex eventwalment jiġi wkoll deċiż fuq il-mertu.

6. B'rikors datat 20 ta' Novembru 2017 GSD talbet li titħalla tappella mill-imsemmija deċiżjoni, iżda din it-talba giet miċħuda b'digriet mogħti fid-29 ta' Diċembru 2017.

7. Waqt li kienu qiegħdin jingabru l-provi dwar il-mertu, GSD għamlet talba għar-rikuża tal-Arbitru Perit Joseph Bugeja, liema talba intlaqgħet miċ-Chairperson tal-Bord tal-Gvernaturi taċ-Ċentru dwar l-Arbitraġġ ta' Malta, l-Avukat Dr Paul Cachia b'deċiżjoni li huwa ħa fit-28 ta' Jannar 2020 u li biha ssostitwixxa l-Perit Dr Robert Musumeci għall-imsemmi Perit Bugeja.

8. Dan it-Tribunal zamm dsatax (19)-il seduta oħra fejn ingabru il-provi kollha li ressqu l-kontendenti dwar il-mertu u fejn instemgħu ukoll is-sottomissjonijiet tad-difensuri tagħhom.

9. Għandu jingħad li fis-seduta tal-14 t'April 2021 l-arbitraġġ tħalla għad-deċiżjoni bil-fakoltà li C&F tintavola nota ta' osservazzjonijiet sal-14 ta' Lulju 2021 u bil-fakoltà li GSD tressaq nota risponsiva sal-14 t'Ottubru 2021.

10. C&F ħalliet l-imsemmi terminu jgħaddi inutilment u t-talba tagħha għall-estensjoni tat-terminu giet miċħuda b'digriet mogħti fit-13 ta' Ottubru 2021, b'dana li tħalla riservat lilha d-dritt li tagħmel is-sottomissjonijiet finali tagħha fis-seduta tat-3 ta' Novembru 2021, dritt li hija utillizat. GSD resqet in-nota ta' osservazzjonijiet tagħha fl-14 ta' t'Ottubru 2021 u barra minn dan resqet is-sottomissjonijiet orali tagħha fis-seduta tat-3 ta' Diċembru 2021, f'liema seduta l-arbitraġġ tħalla għal-lodo finali.

B. Fiex jikkonsistu x-xogħlijiet esegwiti minn C&F u kif kellu jsir il-ħlas għal dak li jirrigwarda il-VAT

11. Dan l-arbitraġġ jikkonċerna il-proġett tal-bini tal-fabbrika tal-GSD fil-Qasam Industrijali tal-Marsa. Bazikament C&F tqabbdet tiskava s-sit, u tlesti binja minn fejn kellha ssir il-produzzjoni u distribuzzjoni ta' xorb kif ukoll il-finishing tal-istess binja, jiġifieri xogħol li jinkludi tibjid, tqegħid ta' madum, twieqi u bibien eċċ.

12. Ix-xogħlijiet esegwiti minn C&F huma murija b'mod skematiku fil-Gantt chart markata bħala Dok. MM1 li ġiet esibita mill-General Manager ta' GSD, Ms Maria Micalef. Ix-xogħlijiet murija b'kull aħdar jaqgħu prettament taħt is-Civil Works Contract, waqt li dawk murija b'kull aħmar jaqgħu taħt il-Finishing Works Contract. Il-varjazzjonijiet taħt il-kuntratti huma mmarkati bl-isfar u x-xogħlijiet addizzjonali taħt il-kuntratti intwerew bil-kull oranġjo. L-istess dok.MM1 juri bil-kull blù dawk ix-xogħlijiet li GSD qieset li huma għal kollox barra miż-żewġ kuntratti fuq imsemmija waqt li skont C&F dawn ix-xogħlijiet huma meqjusa bħala xogħol addizzjonali jew varjazzjonijiet (fn. 8 vide xhieda ta' Ben Muscat tal-20 ta' Mejju 2019 f'paġna 9) taħt l-istess kuntratti.

13. It-Tribunal eżamina l-provi dwar din l-aħħar imsemmija kwistjoni bejn il-kontendenti. GSD eżibiet Dok MM6 – Tender for Service Culvert – li però huwa ffirmat biss minn Frank Schembri għal C&F. Hadd ma jidher li ffirmah in rappreżentanza ta' GSD. Madanakollu, jidher li hemm qbil bejn il-kontendenti li bazikament huma ftehm li jużaw l-istess rati ta' ħlas għad-diversi xogħlijiet murija bil-kull blù li kienu ftehm fuqhom għax-xogħlijiet li ġew esegwiti fil-kuntest taż-żewġ kuntratti tas-Civil u Finishing Works (fn. 9 Vide per eżempju l-ittra elettronika datata 23 ta' Ġunju 2009 miktuba minn Brian Galea u mibgħuta lil Johnan Farrugia li taqra hekk: I have corrected the rates according to tender. If you agree with the attached rates, you can start works immediately. Consider this room to be covered by the same conditions of contract as the main project. Fil-fehma tat-Tribunal huwa applikabbli hawn il-prinċipju legali accessorium sequitur principale.). Barra minn dan, ċertament is-somma ta' €1,799,644.46 pretiża minn C&F fl-iStatement of Claim, tinkludi kwalunkwe bilanċ dovut minn GSD għall-imsemmija xogħlijiet murija bil-kull blù. Dan it-Tribunal għalhekk, ma għandu l-ebda dubbju li l-imsemmija xogħlijiet huma intimament konnessi mal-proġett kollu ta' GSD u fil-fehma konsiderata tiegħu, l-istess xogħlijiet għandhom jiffirmaw parti mill-mertu tad-disputa f'dan l-arbitraġġ bejn il-kontendenti.

14. It-Tribunal jinnota li fil-workings tal-figuri tal-ħlasijiet dovuti minn GSD lil C&F hemm distinzjoni importanti fis-sens li dawk ta' C&F jinkludu il-VAT waqt li dawk tal-

GSD huma murija mingħajr il-VAT. GSD jidher li akkwistat eżenzjoni mill-awtoritajiet relattivi li tħallas il-VAT (fn. 10 Vide ittra datata 30 t'April 2008 tal-Kummissarju tat-Taxxi eżibita minn Dr Kenneth Grima fis-seduta tal-25 ta' Marzu 2015). Billi in-norma hija li l-ħlas tal-VAT għandu jiġi inkluż fil-ħlasijiet ta' xogħlijiet u servizzi, dan it-Tribunal sejjer jadopera il-figuri provduti minn C&F għall-workings tiegħu. Fil-każ li l-eżenzjoni li tidher li ngħatat lil GSD għadha effettiva minkejja li għaddew xi 14-il sena, allura ikun hemm lok li ssir komputazzjoni pjuttost faċli biex il-VAT titnaqqas.

C. Il-pretensjoni ta' C&F

15. *F'dan l-arbitraġġ C&F tippretendi li għad baqgħalha tiegħu mingħand GSD il-bilanċ imsemmi ta' €1,799,644.46, kif ukoll l-imgħaxijiet legali mid-data meta din is-somma kienet dovuta sad-data tal-eventwali pagament. Fid-Dok. KG1 anness mal-iStatement of Claim ġie spjegat li dan il-bilanċ huwa magħmul minn tlett partiti:*

- a) €945,373 li ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, li kienu intizi bħala "retention money", iżda dawn baqgħu miżmuma minn GSD,*
- b) €148,248 li, għalkemm ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, baqgħu ma tħallsux minn GSD u*
- c) €706,021 għal xogħlijiet li ma ġewx ċertifikati.*

16. *Waqt li Ben Muscat kien qiegħed jixhed fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018, huwa għamel riferiment għad-Dok MM5A esibit fis-seduta tas-17 ta' Novembru 2014 minn Ms Maria Micallef (fn. 11 C&F ma kientx taf b'dan id-dokument fiż-żmien li hija ntavolat dan l-arbitraġġ. L-ewwel darba li saret taf bih kien fis-17 ta' Novembru 2014). Dan id-dokument iġib id-data tad-29 ta' Marzu 2012 u huwa maħruġ mill-Perit David Ellul Mercer għan-nom tal-Perit Dr Edwin Mintoff. Id-dokument jaqra hekk:*

"EXTERNAL WORKS CARRIED OUT AT GSD MARSA

I certify that payment as dated below is due by the Employer

GDS Ltd.

Marsa Industrial Estate

Marsa

to the Contractor

C&F Contractors Ltd.

B'Buga

Date of issue: 29.03.12

Date of valuation: 29.03.12

Instalment No. TEN

*L-ammont imsemmi fid-dokument huwa ta' EUR 216,177.00 li jirrapreżenta Total value of works (Excluding VAT). Ma' dana l-ammont hemm miżjuda 18% Vat, i.e., Eur 38,911.86 biex igib li Total Amount Due hu **Eur 255,088.86***

17. Għal C&F u għal Ben Muscat dan id-dokument huwa ċertifikat validu maħruġ mill-Perit Dr Edwin Mintoff li jgħid ċar u tond li l-Perit inkarigat mill-proġett kien iċċertifika fid-29 ta' Marzu 2012 li GSD kellha tħallas lil C&F is-somma totali ta' Eur 255,088.86 għal miscellaneous works li ġew esegwiti fuq in-naħa ta' barra tal-fabrika (External Works).

18. GSD ma taqbilx ma din l-interpretazzjoni ta' dan id-dokument. Fl-affidavit tagħha prezentat fil-5 ta' Jannar 2021, Ms Maria Micallef xehdet hekk (fn. 12 Ara Para 13): "Jiena ma nistax naċċetta li nħallas ammonti li ma ġewx ċertifikati mill-Perit. Dan jgħodd anke għall-aħħar dokument maħruġ mill-Perit Mintoff fl-2012 li skont l-istess Perit ma jistax jitqies li huwa ċertifikat".

19. Tal-istess fehma huwa Brian Galea li fl-affidavit tiegħu prezentat fil-5 ta' Jannar 2021 (fn. 13 Ara Para 30) jgħid hekk: "Ngħid li dan id-dokument mhux rikonoxxut bħala ċertifikat validu minn GSD u dan għaliex (i) inħareġ fl-2012, erba' snin wara t-tlestija tal-proġett, (ii) huwa numerat "TEN" meta l-aħħar ċertifikat għall-External Works huwa "THREE" (iii) ma fih l-ebda dokumentazzjoni li ssostni l-figura hemm imsemmija [...] ġie konfermat mill-Perit stess u ċioé li dak id-dokument ma jistax jitqies bħala ċertifikat".

20. Fl-aħħar paġna tad-Dok.EM esibit waqt li l-Perit Dr Edwin Mintoff kien jixhed fis-seduta tal-1 t'April 2019, insibu il-workings bażiċi li s-somma totali ta' Eur 255,088.86 tirrapreżenta it-total ta' tlett External Works Bills rispettivament ta' EUR 61,979.14 u Eur 115.639.96 u Eur 77,469.76. Il-Perit Mintoff spjega: "This document was never presented, certified or submitted in an official manner. The reason as to why this bill was not certified is that although these works were in fact implemented, when we informed GSD of these last three bills, they informed us that no further amount is due since the penalties has already out balanced what was still outstanding. For this reason we informed C&F that it was futile certifying the remaining works".

21. Il-Perit Dr Edwin Mintoff xehed ukoll hekk dwar l-istess document MM5A, fis-seduta tal-1 t'April 2019 (fn. 14 Paġna 20): "Dak huwa l-workings ma huwiex iċ-ċertifikat. Għalhekk intom (C&F) ma għandkomx kopja. Kieku ġie ċertifikat kieku kont nibgħatilkom kopja. Però jiena spjegajt kemm lis-C&F kif ukoll lill-avukat kif

ukoll lill-klijent illi dan huwa l-aħħar ammont ta' xogħlijiet li jridu jiġu ċertifikati u kif inhuwa n-normal f'dawn il-proġetti qabel ma joħroġ l-aħħar kont wieħed jiċċekkja x'inhuma l-claims u jekk il-claims jeċċedu l-ammonti ma jiġux iċċertifikati.[...] Ma niftakarx kemm kien imma fl-opinjoni tagħna kieku ma kienx hemm multi u ma kienx hemm konsiderazzjonijiet ta' upper limit u ma kien hemm assolatament xejn minn dan kollu, l-ammont dovut bħala l-aħħar kont tal-external works ic-C&F kellu jkun two hundred and fifty-five thousand (255,000) euros”.

22. *It-Tribunal jinnota li d-Dok MM5A inħareġ fuq letterhead ta' Dr Edwin Mintoff. Huwa ffirmat mill-Perit David Ellul Mercer għan-nom tal-Perit Dr Edwin Mintoff. Id-dokument m'għandux il-forma ta' workings imma espliċitament jgħid “I certify that payment as dated below is due by the Employer GDS Ltd. [...] to the Contractor C&F Contractors Ltd” (Enfasi tat-Tribunal). It-tlett punti li jagħmel Brian Galea, li jistgħu jiġu konsidrati bħala aspetti ta' formalità, ma jegħlbux is-sostanza espliċitament espressa fid-dokument li GSD hija debitrice ta' C&F fis-somma ta' Eur 255,088.86 għax-xogħlijiet fih imsemmija. Għalhekk, fil-fehma konsiderata tat-Tribunal, din l-aħħar imsemmija somma għandha titqies bħala ammont debitament ċertifikat mill-Perit Mintoff għax-xogħlijiet in kwistjoni, esegwiti tajjeb minn C&F. Konsegwentement, Ben Muscat kien bażikament korrett meta zied din l-aħħar imsemmija somma mal-ammont ta' €148,248 li, għalkemm ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, baqgħu ma tħallsux minn GSD u fl-istess hin, Ben Muscat naqqas is-somma ta' €255,088.86 mill-ammont ta' €706,021 għal xogħlijiet li ma ġewx ċertifikati. Dana qiegħed jingħad bla preġudizzju tal-kwistjoni tal-upper limit, u tad-delay damages li se jiġu eżaminati aktar 'l isfel.*

23. *Għalhekk, a skans ta' eqwivoċi, f'dana l-istadju, is-somma ta' €1,799,644.46, pretiza minn C&F hija magħmula minn tlett partiti, cioè:*

- a) €945,373 li ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, li kienu intizi bħala “retention money”, iżda dawn baqgħu miżmuma minn GSD,*
- b) €403,334 li, għalkemm ġew ċertifikati mill-Perit Edwin Mintoff, baqgħu ma tħallsux minn GSD u*
- ċ) €450,933 għal xogħlijiet li ma ġewx ċertifikati.*

Imiss issa li dawn it-tlett partiti jiġu eżaminati u jiġi determinat jekk humiex verament dovuti

D. Il-kwistjoni dwar kemm kien l-ammont tar-retention money u jekk dan l-ammont miżmum minn GSD għandux jithallas lil C&F

24. Skont il-kuntratt, man man li jsir ix-xogħol, il-kuntrattur jagħmel talba għall-ħlas interim lill-Perit. Dan jeżamina din it-talba u jiddetermina jekk il-kuntrattur għandux dritt għall-ħlas kollu mitlub jew parti minnu. Il-Perit jiċcertifika dak li l-employer għandu jhallas lill-kuntrattur u l-employer huwa obbligat li jħallsu. Kull interim certificate bħal dan ikun hemm fih indikat l-ammont ta' flus li jissejjaħ Retention Money. Dan sabiex jagħmel tajjeb għal xi difetti fix-xogħol li jistgħu jitfaċċaw matul iż-żmien posterjuri indikat fil-kuntratt. Għalhekk, ir-Retention Money huwa ammont ta' flus li huwa debitament ċertifikat mill-Perit, fil-każ odjern, Dr Edwin Mintoff.

25. Fil-klawsola 1.1.4.11 tas-Civil Works Contract jingħad: **Retention Money** means the accumulated retention moneys which the Employer retains under Sub-Clause 14.3 (Application for Interim Payment Certificates) and pays under Sub-Clause 14.9 [Payment of Retention Money]. L-Appendix to Tender jindika li l-percentage of retention money huwa 15% of Interim Payment Certificates. Sub-Clause 14.9 (fn. 15 Sub-Clause 14.9 tipprovdì hekk: "When the Taking-Over Certificate has been issued for the Works, 33% of the Retention Money shall be certified by the Architect for payment to the Contractor. If a Taking-Over Certificate is issued for a section or part of the Works, the Retention Money relative to that section or part of the Works shall be certified and paid as hereinabove and the foregoing provisions shall apply mutatis mutandis. Promptly after the expiry date of the Defects Notification Periods in respect of the Works or a section or part of the Works the standing balance of the Retention Money shall be certified by the Architects for payment to the Contractor") jindika kif ir-retention money għanda tiħallas lura lill-kuntrattur. L-istess Sub-Klawsola tispiċċa hekk: Promptly after the expiry dates of the Defects Notification Periods in respect of the Works or a section or part of the Works the standing balance of the retention money shall be certified by the Architect for payment to the Contractor.

26. Appendix 1 tal-Finishing Works Contract jistabilixxi li r-Retention Percentage huwa 10% of the Contract Value. Dan l-ammont għandu jithallas lill-kuntrattur six months after the issue of the Architect's Completion Certificate and the Clearing of the Snag List. Id-Defects Liability Period, però hu indikat bħala sena wara t-tlestija. Taking Over of the Works and Sections for the purposes of Sub-Clause 10.1

27. Fl-atti tal-process ma nsibux l-ebda wieħed miċ-ċertifikati imsemmija fiż-żewġ paragrafi preċedenti. Insibu biss spread sheet Dok PEM, iċċirkolata mill-Perit Edwin Mintoff ftit qabel ma nżammet is-seduta tal-21 ta' Diċembru 2020, li inter alia turi il-handover dates rispettivi tal-warehouse, production hall, storage, administration u external works. Turi wkoll in-numru ta' granet ta' dewmien tat-tlestija tal-imsemmija fażijiet differenti tax-xogħlijiet, kif ukoll tillikwida l-penali għad-dewmien

dovuta għall-kull fażi. Għandu jiġi notat li l-Perit Mintoff xehed (fis-seduta tad-9 ta' Diċembru 2020, f'paġna 6) li dan id-dokument sar għall-użu intern biss. Però, fis-seduta tal-21 ta' Diċembru 2020, f'paġna 4, qal "Naf li gie ċċirkulat lil General Soft Drinks għax sibt emails għal dan il-għan". Jiġifieri jirrizulta li l-imsemmija spread sheet ingħatat lil GSD biss u qatt ma ingħatat lil C&F qabel Diċembru 2020. In-nuqqas ta' ħruġ ta' Taking Over Certificate formali, la għax-xogħol kollu esegwit u lanqas għal kull fażi tax-xogħol magħmul (Taking Over of the Works and Sections - Sub-Clause 10.1) ma jfissirx li GSD kienet u hija b'xi mod ġustifikata li tibqa' żżomm għaliha ir-retention money li kien akkumula skont l-Interim Payment Certificates li kien ħareġ il-Perit Mintoff fil-kors tal-esekuzzjoni tal-proġett. Dana qiegħed jingħad mhux biss għaliex l-Artikolu 993 tal-Kodiċi Ċivili jesigi li l-kuntratti għandhom jiġu esegwiti bil-bona fidi u bl-ekwità, iżda wkoll għaliex is-Civil Works Contract għandu l-Klawsola 10.2 li inter alia tipprovdi li: The Employer shall not use any part of the Works [...] unless and until the Architect has issued a Taking-Over Certificate for this part. However, if the Employer does use any part of the works before the Taking-Over Certificate is issued: (a) the part which is used **shall be deemed to have been taken over as from the date on which it is used...**(Enfasi mizjud mit-Tribunal). Fil-każ odjern, GSD ma hijiex tilmenta li x-xogħlijiet ma ġewx esegwiti sewwa minn C&F (fn. 16 Ara xhieda ta' Ben Muscat li ikkonferma l-kontenut tal-paġna 3 tad-Dok. BM esibit minnu fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018) u infatti GSD qed tippretendi li d-data ta' tlestija tal-proġett għandha tkun dik ta' Ġunju 2008 (fn. 17 Ara para. 2.8 tan-Nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD preżentata fl-14 t'Ottubru 2021) u allura hija ħaġa ċerta li GSD hija kkunsidrata (deemed), għall-fini tal-Klawsola Imsemmija, li hija ħadet over il-proġett kollu qabel l-imsemmija data.

28. Ben Muscat ikkonferma l-eżattezza tas-somma ta' €945,373 miżmuma minn GSD bħala retention money. Ikkonferma wkoll il-kontenut tal-paġna 3 tad-Dok. BM esibit minnu fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018 fejn stqarr hekk: Once again, the only reason why these retentions were never released is because of GSD's argument that the upper limit was exceeded, no matter that the works were carried out and certified by the architect which certificate carried an obligation on the employer under the contract to pay for these works. *Apparti il-kwistjoni tal-upper limit, u tad-delay damages li se jiġu eżaminati aktar 'l isfel, it-Tribunal huwa tal-fehma li f'dana l-istadju, is-somma imsemmija ta' €945,373 għandha tiġi kunsidrata dovuta minn GSD lil C&F.*

E. Il-kwistjoni dwar is-somma ta' €403,334 li għalkemm ġiet ċertifikata baqgħet mhix imħallsa minn GSD lil C&F.

29. Ben Muscat ikkonferma l-eżattezza tas-somma komplessiva ta' €403,334 li għalkemm giet ċertifikata mill-Perit fl-Interim Payment Certificates u fid-Dok. MM5A fuq imsemmi, xorta waħda baqgħet ma tħallsitx lil C&F minn GSD. Ben Muscat ikkonferma wkoll il-kontenut f'paġna 2 tad-Dok. BM esibit minnu fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018 fejn stqarr hekk: "Payments were withheld by GSD even though these represented works carried out, measured and certified by the GSD appointed architect EM Architects headed by Perit Dr Edwin Mintoff. The only argument presented by GSD and eventually repeated by its legal counsel is that the contract's Upper Limit was exceeded when taking into account the delay penalty as calculated by GSD plus the fact that according to GSD's counsel it does not matter that the works are actually certified by the project architect if in total these exceeded the contract's Upper Limit." Dan it-Tribunal jidhirlu li x-xhieda ta' Ben Muscat hija xhieda affidabbli u għalhekk it-Tribunal jidhirlu li għandu joqgħod fuqha.

30. Apparti il-kwistjoni tal-upper limit, u tad-delay damages li se jiġu eżaminati aktar 'l isfel, it-Tribunal huwa tal-fehma li f'dana l-istadju, is-somma imsemmija ta' €403,334 għandha tiġi kunsidrata dovuta minn GSD lil C&F.

F. Il-kwistjoni dwar l-ammont ta' €450,933 għal xogħlijiet li ma ġewx ċertifikati

31. C&F tagħti spjegazzjoni ta' kif huwa kompost dan l-ammont fid-Dok. KG1 anness mal-iStatement of Claim u kif ġie varjat bid-Dok. BM eżibit minn Ben Muscat fis-seduta miżmuma fil-15 ta' Marzu 2018 (fn. 18 Fit-tabella 4, f'paġna 4 tad-Dok. KG1 hemm żball għax ma hemmx inserit l-ammont ta' Extra Works (Eur43,334.54) imsemmi f'paġna 7 tad-Dok.KG1). Apparti Ben Muscat xehdu dwar din il-kwistjoni Johan Farrugia, Frank Schembri u Mark John Scicluna. Essenzjalment dana l-ammont pretiż minn C&F jikkonsisti f'dawk il-partiti mill-claims li għamlet is-C&F lil Perit Dr Edwin Mintoff li, għal xi raġuni jew oħra, ma ġewx approvati minnu u li għalhekk l-istess partiti baqgħu mhux ċertifikati mill-Perit. Din is-somma ta' €450,933 hija komposta mis-somma ta' €412,464 li tirriferi għal xogħlijiet li saru taħt il-kappa tas-Civil Works Contract, kif ukoll mis-somma ta' €38,469 li tirriferi għal xogħlijiet li saru fl-esekuzzjoni tal-Finishing Works Contract.

32. Referibbilment għax-xogħlijiet in kwistjoni li saru taħt il-kappa tas-Civil Works Contract, GSD ikkumbattiet din il-pretensjoni ta' C&F billi fl-ewwel lok, tgħid li C&F ma ottemperatx ruħha mal-Klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract u li minħabba dan in-nuqqas, hija tilfet id-dritt li tqajjem din il-pretensjoni f'dan l-arbitraġġ. Fit-tieni lok, GSD tgħid li lanqas fis-sustanza, din il-pretensjoni ta' C&F ma timmerita li tiġi milqugħa, u dana għaliex, fost provi oħra, hemm ix-xhieda tal-Perit Mintoff korroborata mid-Dok.EM esibit waqt li l-Perit kien jixhed fis-seduta tal-1 t'April 2019.

33. *Il-Klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract, fil-parti l-aktar rilevanti tagħha, tipprovdi hekk: “If the Contractor considers himself to be entitled to any extension of the Time for Completion and / or any additional payment, under any Clause of these conditions or otherwise in connection with the Contract, the Contractor shall give notice to the Architect, describing the event or circumstance giving rise to the claim. The notice shall be given as soon as practicable, but not later than 28 days after the Contractor became aware or should have become aware, of the event or circumstance. If the contractor fails to give notice of a claim within such period of 28 days, the Time for Completion shall not be extended, the Contractor shall not be entitled to additional payment, and the Employer shall be discharged from all liability in connection with the claim”.*

34. *Fin-nota ta’ sottomissjonijiet (fn. 19 Ara Paragrafu 4.17) ta’ GSD jingħad hekk: “Il-ħsieb wara din il-Klawsola jiġi spjegat ċar fil-FIDIC Contracts Guide fejn jiġi osservat hekk: “Claims should not be regarded as either inevitable or unpalatable, and complying with claims procedures should not be regarded as being an aggressive act ... claims procedures are specified so as to provide the degree of formality considered necessary for the proper administration of a building or engineering project. Complying with these procedures and maintaining a co-operative approach to the determination of all adjustments should enhance the likelihood of achieving a successful project.”*

35. *L-istess nota ta’ sottomissjonijiet (fn. 20 Ara Paragrafu 4.18) ta’ GSD tkompli hekk: “L-istess jingħad mill-FIDIC Task Group fil-process ta’ ħsieb tagħhom waqt li abbozzaw dawn it-tip ta’ klawsoli: “After much reflection, the conclusion of the FIDIC drafting committee was that there must be a notice of claim within 28 days for there to be a valid claim so that all involved are aware that there is an event or circumstance where the extra payment or time may be due to the contractor. 28 days appeared to them to be a reasonable period.... if the contractor has a bona fide claim, there would seem to be no good reason why an experienced contractor should not be required, under pain of forfeiture, to give a notice of claim within 28 days (or four weeks) of the event or circumstance giving rise to the claim.”*

36. *Mill-atti tal-arbitraġġ ma jidhirx li dan l-insenjament dwar, il-Klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract, ġie b’xi mod kontradett jew ikkombattut b’mod plawsibbli minn C&F. Din il-Klawsola tistabilixxi terminu fatali ta’ 28 gurnata biex kuntrattur, li ma jkunx jaqbel li parti mill-pretensjoni tiegħu ma tkunx ċertifikata mill-Perit, javża lill-istess Perit b’dan, jagħti ir-raġunijiet tiegħu u jitlob li l-Perit jirrikonsidra l-kwistjoni. Fin-nuqqas li jagħmel dan, il-konsegwenzi huma ibsin ħafna, imma daqshekk ieħor huma ċari għall-kuntrattur viġilanti u li ma jafdax: the Contractor*

shall not be entitled to additional payment, and the Employer shall be discharged from all liability in connection with the claim”.

37. *Għandu jizjed jingħad ukoll li ma huwiex biżżejjed li l-kuntrattur, **bil-fomm**, jinforma Employer jew lill-Perit li ma jaqbilx mad-deċiżjoni li jkun ħa il-Perit u, **bil-fomm** jagħti r-raġunijiet tiegħu, preċisament kif għamel Frank Schembri dwar il-munzelli kbar ta’ oversite material li, għax-xogħol li għamel biex neħħieh minn hemm, kien qed jippretendi ħlas ta’ Eur 93,828,23 (fn. 21 Ara l-affidavit tiegħu pprezentat fl-20 t’Awwissu 2018, f’paragrafu 32), liema ħlas ġie miċħud lilu mill-Perit Dr Edwin Mintoff. Dana peress li l-Klawsola 1.3 tal-kuntratt (Communications) tipprovi hekk: “Whenever these Conditions provide for the giving or issuing of approvals, certificates, consents, determinations, notices and requests, these communication shall be: (a) **in writing** and delivered by hand (against receipt), sent by mail or courier, or transmitted using any of the agreed systems of electronic transmission as stated in the Appendix to Tender; and (b) delivered, sent or transmitted to the address for the recipient’s communications as stated in the Appendix to Tender”. (Enfasi ta-Tribunal).*

38. *Skont din il-Klawsola 20.1, C&F kellha d-dmir li tibgħat avviz (notice), fi żmien 28 gurnata minn wara kull ċertifikat li nħareġ, jekk hija tippretendi li kellha dritt għal xi pagament. Waqt li Ben Muscat kien qed jiġi kontroezaminat minn Dr de Gabriele fis-seduta tal-20 ta’ Mejju 2019, f’pagna 7 jingħad hekk: “**Dr Louis Degabriele**:... Il-punt tiegħi kien dan, illi l-kuntrattur ħareġ il-claim, il-perit ivverifika l-ammont li kellu jagħmel fuq dik il-claim, u ħareġ iċ-ċertifikat. Però ma ċcertifikax il-claim kollha. Wara dak l-eżerċizzju, il-kuntrattur oġġezzjona b’xi mod – bil-miktub, mhux bil-miktub, f’korrisonanza, f’site meeting – mal-perit, għaliex ma ċcertifikax ix-xogħol kollu? **Mr Ben Muscat**: Jiena, mill-korrisonanza li rajt, ma kienx hemm din il-kwalità ta’ exchange. Issa ovvjament nħalli l-kuntrattur ħalli jikkumenta.”*

39. *Johan Farrugia, fl-affidavit tiegħu pprezentat fil-11 ta’ Awwissu 2015, jagħmel riferiment għas-“sens ta’ ħbiberija u kordjalità” (fn. 22 Fit-tieni pagna) waqt l-inkontri bejn il-partijiet matul il-kors tal-prosegwiment tax-xogħlijiet u bħal kieku jattribwixxi għal dan il-fattur in-nuqqas li C&F tagħti l-avviżi lill-Perit eżattament kif jesigi il-kuntratt relattiv. Fil-fehma tat-Tribunal, kwalunkwe sens ta’ ħbiberija u kordjalità li seta’ kien hemm bejn il-kontendenti, ma kienetx teżenta lil xi parti milli ssegwi puntwalment dak li ġie miftehem fil-kuntratt.*

40. *Sa fejn jista’ jara dan it-Tribunal, C&F naqset li tosserva puntwalment il-kondizzjonijiet impost fuqha mill-imsemmija Klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract. Minħabba dan in-nuqqas, isegwi ineżorabilment li hija tilfet id-dritt li tqajjem, f’dan*

l-arbitraġġ, il-pretensjonijiet tagħha li dan it-Tribunal jissindika l-operat tal-Perit Mintoff dwar dawk ix-xogħlijiet li C&F ikkontestat ic-ċertifikati li ħareġ l-istess Perit.

41. Referibilment għax-xogħlijiet li ssemmew fil-paragrafu 32 supra, u li saru taħt il-kappa tal-Finishing Works Contract, fl-ammont ta' €38,469 (fn. 23 Ara tabella 4 fit-tieni paġna id-Dok. KG1 anness mal-iStatement of Claim), C&F tippretendi li huma dovuti lilha minkejja li ma ġewx ċertifikati mill-Perit Dr Edwin Mintoff.

42. Johan Farrugia ppreżenta affidavit fl-20 ta' Awwissu 2018 (Dok CFBC1) fejn xehed dettaljatament fuq ix-xogħlijiet ta' Finishes li ma ġewx iċċertifikati. Ben Muscat ikkonferma li l-imsemmija somma ta' EUR 38,469 tikkonċerna ħames partiti li huma spjegati f'paġna 6 u 7 tad-Dok. KG1 anness mal-iStatement of Claim u ċioé:

1. Filling of joints in respect of several penetrations that were carried out by M&E and other third party contractors: EUR 5,036.34;
2. Site instruction by Maria Micallef EUR 745.40;
3. Laying of torba material underneath floor tiles EUR 7,872.96;
4. Installation of additional metal crash barriers EUR 8,486.42;
5. Other minor instructions amounting to EUR 16,327.55 all relating to several site instructions which were carried out by us (C&F), items of which were measured, claimed but EM (Dr E. Mintoff) did not certify.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD (fn. 24 Paragrafu 4.22 et seq.) sar riferiment għax-xhieda ta' Dr Edwin Mintoff u għad-Dok.EM li huwa eżebixxa fis-seduta li inżammet fl-1 t'April 2019 fejn huwa spjega d-diskrepanzi li hemm bejn il-pretensjoni ta' C&F u dak li huwa ċċertifika f'kull qasam. Kwantu għall-Finishing Works hu jgħid (fn. 25 Fil-paġna ta' qabel tal-aħħar tad-Dok. EM) li: C&F are claiming that EMA still need to certify LM 16,514.60 (Eur 38,468.67)

43. Fil-Finishing Works Contract ma hemmx klawnsola identika għall-klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract. Madanakollu, il-Finishing Works Contract fil-fatt jistipula perijodu biex issir talba għal ħlas għal Variations, kif x'aktarx kienu, x-xogħlijiet in kwistjoni. L-aħħar paragrafu tal-artikolu 14 tal-General Conditions li jiffurmaw parti mill-Finishing Works Contract jistipula li "If the contractor intends to claim any additional payments for Variations he shall give notice of his intention to the Architect not less than 14 days prior to the event giving rise to the claim". Ma jirriżultax li ngħata xi avviz kif kontemplat f'dan l-artikolu.

44. L-għoti ta' avviz f'dawn iċ-ċirkostanzi huwa importanti wkoll għaliex huwa diffiċli u kultant impossibbli li jiġi determinat f'arbitraġġ l-validità ta' claims ta' variations meta ma hemmx dokumentazzjoni jew dokumentazzjoni adegwata skambjata bejn il-kuntrattur u l-perit a tempo vergine biex jiġġustifikaw zieda fil-

prezz jew estensjoni ta' żmien minħabba variations. Dan huwa rifless fl-artikolu 20.1 tas-Civil Works Contract li ma jirrikjedix biss "notice of a claim" fi żmien 28 jum iżda jimponi fuq il-kuntrattur l-obbligu li jibgħat lill-perit fi żmien 42 jum "a fully detailed claim which includes full supporting particulars ..". Il-kuntrattur għandu wkoll l-obbligu li jzomm "contemporary records" biex jissostanzjaw il-claim. Dawn ir-rekwiziti huma intiżi li jassiguraw li l-perit ikun f'pożizzjoni li jinvestiga sewwa l-claim u li sussegwentement jekk ikun hemm arbitraġġ jew proċeduri ġudizzjarji il-ġudikant ikun f'pożizzjoni li jeżamina il-korrettezza o meno tad-determinazzjoni li jkun għamel il-perit. Dan il-perijodu ta' 42 jum m'huwiex fatali bħall-ewwel perijodu ta' 28 jum però jekk il-proċess hemm kontemplat ma jiġix segwit id-determinazzjoni ta' kwalunkwe claim għandha tiegħu in konsiderazzjoni "the extent (if any) to which the failure has prevented or prejudiced proper investigation of the claim". Għalhekk, l-imsemmija somma ta' €38,469 pretiża minn C&F għall-Finishing Works li ma ġewx ċertifikati mill-Perit Mintoff ma tistax tintlaqa' għax ma saritx il-prova li ingħata avviz skont l-imsemmi artiklu 14 tal-General Conditions li jiffurmaw parti mill-Finishing Works Contract.

G. Total dovut lil C&F f'dan l-istadju

45. *Apparti il-kwistjoni tal-upper limit, u tad-delay damages li se jiġu eżaminati aktar 'l isfel, it-Tribunal huwa tal-fehma li f'dana l-istadju, is-somma totali li għandha tiġi kunsidrata dovuta minn GSD lil C&F, tammonta għas-somma ta' €1,348,707 magħmula mis-somma ta' €945,373 (ara Paragrafu 29 supra) u s-somma ta' €403,334 (ara Paragrafu 31 supra).*

H. Il-kwistjoni jekk it-tnaqqis pretiż minn GSD mill-kreditu dovut lil C&F jistax jiġi konsidrat mit-Tribunal minħabba l-fatt li GSD ma għamlitx formalment kontro-talba

46. *Matul it-trattazzjoni orali magħmula mid-Difensur ta' C&F fil-penultima seduta miżmuma mit-Tribunal, cioè fit-3 ta' Novembru 2021 (fn. 26 F'paġna 10-11), huwa qajjem punt proċedurali u cioè li dan it-Tribunal ma għandux joqgħod jinvestiga il-kwistjoni tal-penali pretiża minn GSD minħabba tardività tal-esekuzzjoni tax-xogħlijiet u dana peress li GSD ma għamlitx kontro-talba. Huwa argumenta li l-Perit Mintoff naqas li joħroġ Certificate of Completion u b'hekk hu effettivament naqas li jillikwida l-penali għad-dewmien pretiži minn GSD.*

47. *Dan it-Tribunal huwa tal-fehma li GSD setgħet tagħmel kontro-talba kontra C&F. Dan għaliex effettivament jeżistu l-elementi kollha skont l-Artikolu 396 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili (fn. 27 Fil-kawzi, l-konvenut jista' jagħmel kontro-talba kontra l-attur, basta li din il-kontro-talba tkun konnessa mat-*

talba tal-attur kif sejjer jingħad hawn taħt: a) meta l-kontro-talba tal-konvenut tkun ġejja mill-istess fatt, jew mill-istess kuntratt jew titolu li minnu tkun ġejja t-talba tal-attur; jew b) meta l-iskop tal-kontro-talba tal-konvenut huwa li jpaċi l-kreditu mitlub mill-attur, jew li b’kull mod ieħor iġib fix-xejn l-azzjoni tal-attur jew li jimpedixxi l-effetti tagħha.), *fosthom meta l-konvenut ikollu l-iskop li jpaċi il-kreditu mitlub mill-attur, kif GSD essenzjalment qed tagħmel f’dan l-arbitraġġ. Madanakollu, il-fatt li GSD għażlet li ma tressaqx kontro-talba, bl-ebda mod ma jingħata lok li wieħed jargumenta li konsegwentement hija tilfet id-dritt li tressaq ope exceptionis id-difiza tat-tpaċija, biex tiddefendi ruħha kontra t-talba tas-soċjetà attrici. F’dan il-każ, il-piż tal-prova ta’ dak li GSD tallega idur fuqha għaliex reus excipiendo fit actor.*

48. *Jingħad hekk, aktar u aktar fil-każ odjern, meta C&F ibbażat parti sostanzjali mid-difiza tagħha kontra l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata minn GSD kontra C&F eżattament fuq il-konċett tal-kompensazzjoni jew tpaċija (fn. 28 Ara pragrafu 17 tal-lodo preliminari mogħti mit-Tribunal fl-14 ta’ Novembru 2017), li biha GSD ippretendiet, legalment korrettement jew le, li l-allegat kreditu ta’ C&F kien parzjalment paċut mad-delay damages pretizi minn GSD. Ĉertament, ma tkunx ħaġa ekwa u ġusta li dan it-Tribunal jilqa’ b’xi mod l-eċċezzjoni proċedurali li C&F qed tressaq informalment issa, tant tardivament fil-mori ta’ dan l-arbitraġġ u ċioé meta għaddew disa’ snin mill-bidu ta’ dan l-arbitraġġ, biex eventwalment GSD tkun kostretta tibda proċeduri ġodda, bir-riskju li tkun rinfaċċjata minn C&F bl-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Għalhekk dan it-Tribunal ma jistax jilqa’ il-lanjanza proċedurali imsemmija imressqa mid-Difensur ta’ C&F fis-seduta miżmuma fit-3 ta’ Novembru 2021.*

I. Il-Kwistjoni tal-upper limit tal-kuntratti

49. *Jirrizulta li s-Civil Works Contract kellu provvediment, fil-Letter of Acceptance datata 31 ta’ Awwissu 2006 (fn. 29 F’Paġna 1), f’dan is-sens: “The total value of the contract works shall not exceed the said sum of Lm3,330,000 (including VAT) under any circumstances except as a result of variations in works requested and approved by the employer or his representative in writing”.*

50. *Jirrizulta wkoll, li l-Finishing Works Contract kellu provvediment simili, fil-Letter of Acceptance datata 13 ta’ Lulju 2007 (fn. 30 F’Paġna 1), li jaqra hekk: “The total value of the contract works shall not exceed the said sum of Lm409,000 (including VAT) under any circumstances except as a result of variations in works requested and approved by the employer or his representative in writing”.*

51. *Fil-bidu tat-trattazzjoni orali magħmula mid-Difensur ta’ C&F, fis-seduta miżmuma fit-3 ta’ Novembru 2021 (fn. 31 F’Paġna 7), huwa għamel riferiment għall-*

fatt li tul il-kors tax-xhieda u tal-korrispondenza skambjata bejn il-partijiet qabel ma beda dan l-arbitraġġ, GSD kienet tgħid li il-kuntratti kellhom upper limit (fn. 32 L-Upper Limit tas-Civil Works Contract kien Eur 7,756,813, waqt li dak tal-Finishing Works Contract kien Eur 952,713; ara l-letters of acceptance relattivi). Kienet tinsisti li meta dak il-limitu jinqabeż bil-valur ta' xogħlijiet addizzjonali u varjazzjonijiet mitluba mill-Employer u esegwiti mill-Kuntrattur, kull xogħol li kien aktar 'il fuq minn dak il-limitu ma kienx sejjer jithallas.

52. Ovvjament C&F ma kienetx taqbel ma din il-pretensjoni ta GSD u dan bir-raġun għaliex ma jistax ikun qatt iddubitat il-prinċipju li sakemm il-prestazzjoni ma tkunx waħda apertament gratuwita, min jippresta servizz taħt kwalsiasi forma, a vantaġġ ta' haddieħor, huwa intitolat li jiġi kkompensat debitament għax-xogħol li jagħti.

53. Infatti, is-Civil Works Contract jistabilixxi li "The Works shall be measured, and valued for payment, in accordance with this Clause (fn. 33 Klawsola 12.1). Dan aktar u aktar meta taħt l-imsemmi kuntratt kien hemm varjazzjonijiet, kif ukoll Extra Works u Additional Works. C&F tafferma li għamlu xogħlijiet, li jissemmew fil-paragrafi 13 u 14 ta' dan il-lodo, li l-valur tagħhom jeżorbitaw l-upper limit bi 21%.

54. Il-Letter of Acceptance kemm tas-Civil Works Contract u kemm ukoll tal-Finishing Works Contract espressament jistipulaw li s-somma tal-upper limit hemmhekk imsemmija tista' tinqabeż "as a result of variations in works requested and approved by the Employer or his representative in writing. The variation orders (if any) are to be adjudicated in accordance with the contract of works". Minn analisi taċ-ċertifikati eżebiti bħala Dok. MM3 u x-xhieda jidher li, in kwantu għas-Civil Works Contract, ċertu varjazzjonijiet ġew ċertifikati separatament u deskritti bħala "Miscellaneous Works" – ara Dok MM3: S.4 - 3.1.1 – AC1; S.4 – 3.1.2 – AC2; u S.4 – 3.1.3 – AC3. Però, kien hemm ċertu xogħlijiet oħra – li GSD qed tiddekrivihom bħala xogħlijiet addizzjonali - li ma humiex ċertifikati separatament u huma nkluzi fiċ-ċertifikati l-oħra li nħarġu taħt is-Civil Works Contract. Skont GSD, dawn ix-xogħlijiet jikkostitwixxu 4.8% awment fix-xogħol mogħti lil C&F. Dawn ix-xogħlijiet, fil-fehma tat-Tribunal huma wkoll variations. Skont il-ftehim jista' jiġi eċċedut l-upper limit bħala riżultat ta' varjazzjonijiet "requested and approved" – u f'dan il-każ ma hemmx dubju li dawn kienu xogħlijiet "requested and approved". Mill-provi miġbura jirriżulta li GSD tat istruzzjonijiet ċari lill-Perit Dr Edwin Mintoff biex ma jiċċertifikax dawk ix-xogħlijiet li l-valur tagħhom kien jaqbeż l-upper limits tal-kuntratti in kwistjoni. Effettivament dan il-Perit segwa l-imsemmija istruzzjonijiet fil-kors tal-esekuzzjoni tax-xogħlijiet minn C&F. Dan it-Tribunal diġà wasal għall-konkluzjoni li l-Perit Mintoff fil-fatt iċċertifika l-ammont ta' €1,348,707 u dan il-fatt jikkostitwixxi

indikazzjoni ċarissima li, fil-fehma tal-istess Perit, l-upper limits ma kienux inqabzu meta tqis il-variations kif imfissra aktar 'il fuq.

J. Id-dati maqbula tat-tlestija tax-xogħlijiet, il-penali għad-dewmien, il-massimu stabbilit għall-istess penali u jekk C&F osservatx l-istess dati stabbiliti għat-tlestija

55. *L-Appendix to Tender tas-Civil Works Contract jistabbilixxi hekk:*

Time for Completion of the Works:

- (a). Demolition and Excavation phase: 9 weeks (01/09/06 – 02/11 /06),
- (b). Civil Works phase (warehouse, production and raw material stores:
40 weeks (20/10/06 -30/07/07),
- (c). Civil Works phase (total): 54 weeks (20/10/06 -1/11/07),
- (d). External Works phase: 19 weeks 21/08/07 – (01/11/07).

Delay damages for the Works:

Demolition and Excavation Works phase: Lm 200 per calendar day,
Civil Works phase: Lm350 per calendar day,
External Works phase: Lm200 per calendar day.

Maximum amount of delay damages:

20% of the respective Contract phase

56. *Il-Finishing Works Contract, imbagħad jipprovdi hekk:*

Date of Order to Start Works: 18/07/07

Commencement Date: 18/07/07

Contract Period: Eight (8) months

Penalty for late completion for any section or the whole of the works: Lm200 per calendar day

Limit of penalty: 20% of contract value.

57. *Mill-provi fl-atti tal-proċess jirrizulta li C&F irnexxiela tosserva debitament id-data tat-tlestija, li l-kontendenti kienu ftehm fuqha, dwar id-Demolition and Excavation phase, iżda C&F kienet moruza fil-konfront tad-dati l-oħra kollha tat-tlestija imsemmija fiż-żewġ paragrafi preċedenti.*

K. Ir-raġunijiet imressqa minn C&F biex tiġġustifika id-dewmien fl-esekuzzjoni tad-diversi xogħlijiet u jekk l-istess raġunijiet humiex aċċettabbli

58. *Ix-xhud Ben Muscat argumenta hekk (fn. 34 Ara paġna 5 tad-Dok. BM eżibit fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018) :*

“We contend that no delay penalties were due for a number of factors including the following:

- a. No allowance was ever made for a mobilisation period when such a period was permitted under the contract.
- b. No allowance was ever made for inclement weather.
- c. No allowance was ever made for the extra works that resulted from additional works that were instructed by GSD and / or its architect.
- d. No addition was ever made for the extra works which resulted quantities in the contract BOQs that were in fact understated and therefore required more time to complete”.

59. *L-Istess xhud, Ben Muscat, għamel riferiment għad-Dok. KG1 eżibit mal-Statement of Claim (fn. 35 Konfermat ukoll mix-xhud fis-seduta miżmuma fil-15 ta' Marzu 2018) fejn jingħad hekk:*

“We however contend that C& F Building Contractors Limited have no liabilities for delay damages whatsoever under either contract as the delays that were experienced in the completion of the works are attributable to GSD and its architects in that the works were subjected to ongoing re-designs and additions that kept being instructed even beyond the contractual completion dates.

Furthermore, GSD took beneficial possession of the site comprising our works as early as January 2007 and other contractors were in fact carrying out works during the period which GSD are attributing delays in handover of the site by C&F.

There are several separate submissions by C&F in this respect. Block plans attached refer: Delayed Instructions and changes after tendering stage at level 0, Drawing references A-01, A-2, A-03 (fn. 36 Dawn it-tlett dokumenti huma annessi mal-Statement of Claim. GSD targumenta kontra Dok A-03 fid-dokument BG3 eżibit minn Brian Galea fis-seduta tad-9 ta' Lulju 2014”.)

60. *C&F argumentat ukoll illi d-dewmien kien riżultat ta' tardività ta' għoti ta' risposti, pjanti jew dokumenti da parti ta' GSD.*

61. *C&F ilmentat ukoll li GSD qatt ma qaltilha li m'hix se tagħtiha estensjoni ta' żmien. C&F żiedet targumenta li l-fatt li GSD kienet aċċettat li C&F tatiha programmi ta' xogħlijiet aġġornati kien jimplika li GSD kienet qed taqbel li jkun hemm estensjoni taż-żmien u ċioé li GSD kienet lesta li taċċetta tlestijja aktar tardiva mid-dati ta' tlestijja kuntrattwalment mifthiema. Meta l-Perit Mintoff kien qed jixhed, fis-seduta tad-9 ta' Diċembru 2020, inter alia huwa qal hekk (f'pagna 25-26): “Meta ovvjament*

id-date of completion giet eżawrita [...] imbagħad il-programme of works li jibdeu jiġu sottomessi kienu biex jimminizzaw id-delay li diġà qiegħed hekk, li diġà qiegħed evidenti”.

62. Is-Civil Works Contract jipprovdi hekk dwar l-estensjoni taż-żmien għat-tkomplija (fn. 37 Klawsola 8.4):

“The Contractor shall be entitled subject to Sub-Clause 20.1 [Contractor’s Claims] to an extension of the Time for Completion if and to the extent that completion for the purposes of Sub-Clause 10.1 [Taking Over of the Works and Sections] is or will be delayed by any of the following causes:

- a. a Variation (unless an adjustment to the Time for Completion has been agreed under Sub-Clause 13.3 [Variation Procedure] or other substantial change in the quality of an item of work included in the Contract,
- b. a cause of delay giving an entitlement to extension of time under Sub-Clause of these conditions,
- c. exceptionally adverse climatic conditions,
- d. unforeseeable shortages in the availability of personnel or Goods caused by epidemic or governmental actions, or
- e. any delay, impediment or prevention caused by or attributable to the Employer, the Employer’s Personnel, or the Employer’s other contractors on the Site.

If the Contractor considers himself to be entitled to an extension of the Time for Completion, the Contractor shall give notice to the Architect in accordance with Sub-Clause 20.1 [Contractor’s Claims]”.

63. L-aħħar imsemmija Sub-Klawsola tipprovdi hekk:

“If the Contractor considers himself to be entitled to any extension of the Time for Completion and / or any additional payment, under any Clause of these conditions or otherwise in connection with the Contract, the Contractor shall give notice to the Architect, describing the event or circumstance giving rise to the claim. The notice shall be given as soon as practicable, but not later than 28 days after the Contractor became aware or should have become aware, of the event or circumstance. If the contractor fails to give notice of a claim within such period of 28 days, the Time for Completion shall not be extended, the Contractor shall not be entitled to additional payment, and the Employer shall be discharged from all liability in connection with the claim”.

64. Isegwi, li jekk C&F dehrilha li kellha xi dritt għal xi estensjoni taż-żmien tat-tkomplija mifthiema, kif hi argumentat li kellha, C&F kellha ssegwi il-proċedura espressament provduta fis-Sub-Klawsola 20.1. U fejn ma segwithiex, il-konsegwenzi provduti fis-Sub-Klawsola 20.1 isibu l-applikazzjoni tagħhom bit-telfien tad-dritt li seta' kellha għall-estensjoni ta' żmien għaliex "the Time for Completion shall not be extended". A skans ta' ripetizzjoni, isir riferiment għall-paragrafi 35 sa 41 supra, billi dak li intqal hemmhekk isib daqstant ieħor hawnhekk l-applikazzjoni tiegħu. Dan iffisser li d-danni għad-dewmien imsemmija fis-Civil Works Contract japplikaw, b'riserva għal dak li sejjer jingħad aktar 'l isfel f'din id-deċiżjoni.

65. Ben Muscat argumenta (fn. 38 Paragrafu 58 supra) "Furthermore, GSD took beneficial possession of the site comprising our works as early as January 2007 and other contractors were in fact carrying out works during the period which GSD are attributing delays in handover of the site by C&F". Din setgħet tkun difiża potenzjalment tajba biex tnaqqas il-quantum tal-penali għad-dewmien. Dan qed jingħad in vista ta' dak li hemm pprovdut fis-Sub-Klawsola 10.2 [Taking Over of Parts of the Works]. Madanakollu, il-provi ta' C&F fuq dan l-aspett huma pjuttost skarsi u incerti. Anzi, x-xhieda ta' Ben Muscat li GSD "took beneficial possession of the site comprising our works as early as January 2007" hija dijametrikament kontradetta mill-kontenut tal-ispread sheet maħruġa mill-uffiċċju tal-Perit Edwin Mintoff, Dok. PEM, li dan it-Tribunal iqis aktar attendibbli.

66. Ma jidhirx li huwa kkontestat, li C&F ressqet talba għal estensjoni ta' żmien għal ħdax (11) -il jum minħabba l-maltemp, cioè inclement weather. Din it-talba tirriżulta ċara mill-ittra ta' EM Architects lil C&F, datata 23 ta' Jannar 2008, eżibita minn GSD fis-seduta miżmuma fl-20 ta' Mejju 2019 u eżibita bħala Dok. BM1. F'din l-ittra jingħad hekk: "While we acknowledge that you have submitted three claims for an extension of eleven days and which we are assessing, we would like to remind you once again that you are currently being subjected to a daily penalty of €815 (Lm350) with respect to the civil works phase and €466 (Lm200) with respect to the external works phase with a maximum threshold of 20% of the value of each phase".

67. Fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD jingħad (fn. 39 Paragrafu 5.13 tan-nota) li C&F ma ressqet l-ebda prova serja dwar dan il-maltemp. Verament, ma tressqu l-ebda records meteorologiċi minn C&F, iżda mill-banda l-oħra lanqas GSD ma gābet ebda prova sodisfaċenti li it-tlett talbiet li jirriżulta li saru lil EM Architects ġew miċhuda. F'dawn iċ-ċirkostanzi, it-Tribunal huwa tal-fehma li, fuq bilanċ ta' probabbiltajiet u konsidrata d-durata taż-żmien li fih kellhom jiġu esegwiti x-xogħlijiet in kwistjoni, huwa plawsibbli li verament kien hemm ħdax -il jum ta'

*maltemp serju li fixklu l-andament tal-istess xogħlijiet. Għalhekk, hemm lok li C&F tingħata **estensjoni ta' żmien ta' 11-il jum għas-civil works phase.***

68. *It-Tribunal diġà stqarr (fn. 40 Paragrafu 5.13 li fil-Finishings Works Contract ma hemmx xi provvediment identiku għas-Sub-Klawsola 20.1 tas-Civil Works Contract. Dan iffisser li l-Finishing Works Contract jagħti opportunità akbar ta' difiża biex wieħed jikkumbatti il-quantum tal-penali għad-dewmien. Jirrizulta li Brian Galea, li ġie mitlub jelenka l-kambjamenti li ntalbu li jsiru fil-Finishings Works Contract, stqarr hekk: "Jiġifieri there again x'hin tibda tgħodd dawn il-persentaġġi kollha fil-finishes, li jammontaw għal xi 11% ta' increase in work, meta tikkomparah maz-żmien, iż-żmien kien ta' 35 weeks biex jitlestew il-finishes. U fil-verità il-kuntrattur dam 68 weeks, jiġifieri there again għal 11% increase in finishes il-kuntrattur ħa 100% increase in time. U għalhekk qed nispjega li ċ-changes li għamilna ma kienux sostanzjali u ma jirriflettux id-dewmien li ħa l-kuntrattur (fn. 41 Ara xhieda ta' Brian Galea fis-seduta tal-5 ta' Frar 2022 f'pagna 8). Minn din ix-xhieda jirrizulta ċar u tond li C&F ingħatat zieda ta' 11% fuq ix-xogħlijiet tal-Finishings li kienu ġew oriġinarjament ikkontrattati. Dawn tal-aħħar, kif sewwa xehed Brian Galea, kellhom jitlestew fi 35 gimgħa u allura 11% zieda ta' xogħol iffisser li jkun hemm lok li C&F tingħata **estensjoni ta' żmien komputati fi 27 jum.***

69. *Rigward l-ilment ta' C&F li GSD qatt ma qaltilha li m'hix se tagħtiha estensjoni ta' żmien, dan it-Tribunal huwa tal-fehma li jekk C&F kellha raġuni li tagħmel talba għal estensjoni, kien dmir tagħha, u tagħha biss, li ssegwi il-proċedura imsemmija fis-Sub-Klawsola 20.1 u tressaq it-talba tagħha quddiem il-Perit Dr Edwin Mintoff.*

70. *Kif diġà intqal (fn. 42 Paragrafu 60 supra), C&F irreferiet għall-fatt li GSD kienet aċċettat li C&F tagħtiha programmi ta' xogħlijiet aġġornati. C&F argumentat li dan kien jimplika li GSD kienet qed taqbel li jkun hemm estensjoni taż-żmien għat-tlestija. Billi fil-proċess ma hemmx provi ċari li GSD verament kienet qiegħda taċċetta tlestija aktar tardiva mid-dati ta' tlestija kuntrattwalment mifthiema, dan it-Tribunal ma jstax jaqbel ma dan l-argument ta' C&F. Dana għaliex kemm -il darba il-Qrati tagħna rritenew li "ir-rinunzji huma "di stretto diritto" u li meta ma jkunux espressi, għandhom jirrizultaw minn fatti assolutament inkonciljabbli mal-volontà tal-konservazzjoni tad-dritt u li juru volontà preċiża ta' rinunzja" (fn. 43 Ara Abela vs Azzopardi, Koll. Vol. xxxvi – 1 -343, Ara wkoll Paragrafu 65 supra).*

L. Il-Likwidazzjoni tal-penali għad-dewmien

71. *Is-Civil Works Contract, kif rajna (fn. 44 Paragrafu 54 supra), kellu jiġi implementat mill-Kuntrattur f'erba' fazijiet. It-Tribunal m'għandu l-ebda dubju li dan it-tqassim tax-xogħol f'erba' fazijiet, sar għaliex hekk kien ta' vantaġġ għall-*

Employer. Billi GSD imponiet penali sinifikanti għad-dewmien tat-tlestija tax-xogħol, it-Tribunal jidherli li kienet tkun haġa xierqa li GSD titlob formalment lill-Perit inkarigat mill-proġett li jagħmel il-likwidazzjoni tal-penali għad-dewmien, u billi qabel xejn titolbu biex jirrilaxxa Taking Over Certificate of Parts of the Works kif provdut fis-Sub Klawsola 10.2. Huwa veru li l-Employer, skont is-Sub Klawsola 10.2, igawdi diskrezzjoni li jitlob lill-Perit to issue a Taking-Over Certificate for any part of the Permanent Works. Però, huwa veru wkoll li min igawdi l-użu ta' diskrezzjoni huwa obligat li jeżerċitaha b'mod raġonevoli u fid-dawl ta' dak li jipprovdni l-artikolu 993 tal-Kodiċi Ċivili. Kienet tkun haġa xierqa wkoll li kemm il-likwidazzjoni tal-penali u kemm ukoll l-imsemmi ċertifikat, ikunu disponibbli għaż-żewġ partijiet, li konsegwentement ikunu f'pozizzjoni li jesprimu l-veduti tagħhom vis-à-vis il-konklużjonijiet relattivi li jkun wasal għalihom il-Perit inkarigat mill-proġett, u li min-naħa tiegħu, jkun jista' jasal għal a fair determination skont is-Sub Klawsola 3.5 tas-Civil Works Contract. Minn dan kollu prattikament ma sar xejn, **b'mod formali**, kif jistipolaw diversi dispożizzjonijiet rilevanti tal-kuntratt li sejrjn jiġu ċitati hawn: Fil-parti rilevanti tagħha, s-Sub Klawsola 10.2 tipprovdni hekk:

“The Architect may, at the sole discretion of the Employer, issue a Taking-Over Certificate for any part of the Permanent Works. The Employer shall not use any part of the works (other than as a temporary measure which is either specified in the contract or agreed by both Parties) unless and until the Architect has issued a Taking-Over Certificate for this part. However, if the Employer does use any part of the works before the Taking-Over certificate is issued: (a) that part which is used shall be deemed to have been taken over as from the date on which it is used” (enfasi tat-Tribunal). Dwar id-doveri u l-awtorità tal-Perit, is-Civil Works Contract, fis-Sub Klawsola 3.1, jipprovdni hekk :

“The Employer shall appoint the Architect who shall carry out the duties assigned to him in the Contract. [...] The Architect shall have no authority to amend the Contract. [...] The Employer undertakes not to impose further constraints on the Architect's authority except as agreed with the Contractor. [...] Except as otherwise stated in these Conditions: (a) whenever carrying out duties or exercising authority, specified in or implied by the Contract, the Architect shall be deemed to act for the Employer”. Rilevanti wkoll hija s-Sub Klawsola 3.5 tas-Civil Works Contract, li titkellem dwar il-mod kif il-Perit għandu jiddetermina kwalunkwe kwistjoni li tkun trid tiġi deciza minnu. Din is-Sub Klawsola taqra hekk: Whenever these conditions provide that the Architect shall proceed in accordance with this Sub-Clause 3.5 to agree or determine any matter, the Architect shall consult with each party in an endeavour to reach agreement. If agreement is not achieved, the Architect shall

make a fair determination in accordance with the contract, taking due regard of all relevant circumstances.

72. *F'paragrafu 28 supra, digà sar aċċenn għall-ispread sheet Dok PEM, preparata mill-uffiċċju tal-Perit Mintoff, fejn intqal li dan id-dokument, inter alia juri il-handover dates rispettivi tal-warehouse, production hall, storage, administration u external works, juri n-numru ta' granet ta' dewmien tat-tlestija tal-imsemmija fażijiet differenti tax-xogħlijiet, kif ukoll juri likwidazzjoni tal-penali għad-dewmien dovuta għall-kull fażi. Digà intqal ukoll li dan id-dokument ingħata a tempo vergine lil GSD biss u qatt ma ingħatat lil C&F qabel Diċembru 2020.*

73. *Skont dan id-dokument PEM, il-figuri l-aktar saljenti għall-każ odjern huma dawn:*

a. ***Ix-xogħlijiet fuq il-warehouse*** ġew handed over fil-31 ta' Marzu 2008. Kien hemm dewmien ta' 150 jum u l-penali ammontaw għas-somma ta' Lm 52,500 ekwivalenti għal EUR 122,292.

b. ***Ix-xogħlijiet fuq il-production hall*** ġew handed over fit-2 ta' Novembru 2007. Ma kienx hemm dewmien u ma kienet dovuta l-ebda penali.

c. ***Ix-xogħlijiet fuq l-storage*** ġew handed over fil-15-ta' April 2008. Kien hemm dewmien ta' 165 jum u l-penali ammontaw għas-somma ta' Lm 57,750 ekwivalenti għal EUR 134,521.

d. ***Ix-xogħlijiet fuq l-administration*** ġew handed over fil-15 ta' April 2008. Kien hemm dewmien ta' 165 jum u l-penali ammontaw għas-somma ta' Lm 57,750 ekwivalenti għal EUR 134,521.

e. ***Ix-xogħlijiet fuq l-external works*** ġew handed over fit-30 ta' Ġunju 2008. Kien hemm dewmien ta' 241 jum u l-penali ammontaw għas-somma ta' Lm 48,200 ekwivalenti għal EUR 112,275. Għalhekk, mingħajr ebda aċċenn għal każ tal-Finishing Work Contract, l-uffiċċju tal-Perit Mintoff ikkalkola li kompleksivament il-penali rigward is-Civil Works Contract kienu jammontaw għas-somma ta' EUR 503,609.

74. *Dan it-Tribunal sejjer jadopera id-dati tal-handing over tad-diversi fażijiet tax-xogħlijiet kif indikati fil-paragrafu preċedenti għall-fini tal-kalkolu tal-penali, għaliex jidhirlu li għandu joqghod fuqhom. Madanakollu, bir-rispett kollu, it-Tribunal ma jaqbilx mal-mod kif l-uffiċċju tal-Perit Mintoff wasal għall-kalkoli tad-danni għad-dewmien u dan għar-raġuni li se tisemma aktar 'il quddiem.*

75. *Il-partijiet jaqblu li dwar id-Demolition and Excavation phase ma hemm l-ebda penali li għandha tiġi likwidata, għaliex ix-xogħlijiet relattivi ġew esegwiti tempestivament.*

76. *Il-partijiet ma jaqblux fuq l-interpretazzjoni li għandha tingħata lis-Civil Works phase. Fl-Appendix to Tender, din il-fażi giet maqsuma f'żewġ fażijiet (fn. 45 Ara Paragrafu 54 supra), b'mod li x-xogħol fuq it-tnejn kellu jibda fl-20 ta' Ottubru 2006. Kwantu għat-tlestija, ix-xogħol fuq il-warehouse, production and raw material stores kellu jitlesta sat-30 ta' Lulju 2007, waqt li x-xogħol fuq il-kumplament tal-bini kellu jitlesta sal-1 ta' Novembru 2007. GSD tippretendi li meta d-dati ta' dewmien ikunu qiegħdin jimxu simultanjament, il-penali għandha tiġi komputata doppjament. Infatti, fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD (fn. 46 Paragrafu 5.53, paġna 24) insibu is-segwenti komputazzjoni għaż-żewġ fażijiet:*

- a. Warehouse, production and raw material stores phase: *Mit-30 ta' Lulju 2007 (data tat-tlestija skont il-kuntratt) sal-15 ta' Mejju 2008 (data attwali tat-tlestija) hemm 291 ġranet ta' dewmien. Billi l-penali għall-kull ġurnata kienet €815, il-penali totali għal din il-fażi tammonta għas-somma ta' €237,165.*
- b. Civil Phase total: *Mill-1 ta' Novembru 2007 (data tat-tlestija skont il-kuntratt) sat-30 ta' Ġunju 2008 (data attwali tat-tlestija) hemm 242 ġranet ta' dewmien. Billi l-penali għall-kull ġurnata kienet €815, il-penali totali għal din il-fażi tammonta għas-somma ta' €197,230.*

77. *Mill-banda l-oħra, C&F tippretendi li meta d-dati ta' dewmien ikunu qiegħdin jimxu simultanjament, il-penali m'għandiex tiġi komputata doppjament. Dana għaliex fl-Appendix to Tender, id-Delay damages for the Works huma indikati hekk: Civil Works phase: Lm 350 per calendar day. Id-difensur ta' C&F, waqt it-trattazzjoni orali fis-seduta tat-3 ta' Novembru 2021 spjega hekk: "L-argument tiegħi huwa illi jekk inti ridt illi timponi dik il-penali darbtejn, jew inti meta għamilt it-tender ridt illi l-kuntrattur jiġi impost dik il-penali darbtejn, tal-anqas kellek tindikali fid-delay penalties ukoll illi dik il-possibilità kellha tgħodd darbtejn. Għaliex minn kif tinqara hawnhekk, la darba għandi civil works phase, jiena minix qed nifhimha illi din se tkun qiegħed timponiheli darbtejn" (fn. 48 Paġna 7).*

78. *Ben Muscat jispjega hekk fid-Dok. BM (fn. 48 Paġna 7) pprezentat minnu waqt li kien qed jixhed fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018: "In their workings GSD derived a delay penalty value of €506,310, more than twice the correct value because they incorrectly double charged for sub-phases within the Civil Works Phase which were running in parallel, all according to GSD in delay. This is incorrect because the Contract only recognises two phases with respect to construction works for the Delay Penalties, namely Civil Works Phase and External Works Phase. However GSD separately charged Delay Penalties for the Warehouse Phase, the Production Phase*

and the Administration Block Phase, all-sub phases of the Civil Works Phase totalling €391,335 (Lm168,000) vs the correct charge of just €135,290 a difference of €256,054”.

79. *Fil-fehma konsiderata tat-Tribunal, l-interpretazzjoni li qiegħda tagħti C&F tidher aktar verosimili u ġusta. X’kien jiġri li kieku GSD, minflok qasmet is-Civil Contract phase f’żewġ partijiet, dehrilha li kellha taqşam is-Civil phase, f’sitt partijiet u b’mod li d-dati ta’ dewmien ikunu qiegħdin jimxu parallelament? F’dan il-każ ipotetiku il-penali għandha tiġi multiplikata għal sitt darbiet? Ċertament, każ bħal dan ikun jista’ jiġi deskritt bħala possibilmment abbuż ta’ dritt.*

80. *It-Tribunal jagħmel riferiment għal paragrafu 67 supra fejn issemmiet l-ittra ta’ EM Architects lil C&F, datata 23 ta’ Jannar 2008, eżibita minn GSD fis-seduta miżmuma fl-29 ta’ Mejju 2019 bħala Dok. BM1. F’din l-ittra jingħad hekk: “We would like to remind you once again that you are currently being subjected to a daily penalty of €815 (Lm350) with respect to the civil works phase and €466 (Lm200) with respect to the external works phase with a maximum threshold of 20% of the value of each phase”. Meta inkitbet dik l-ittra, d-dati ta’ dewmien taż-żewġ fażijiet tas-Civil Works Contract kienu qiegħdin jimxu simultanament, jiġifieri parallelament. Madankollu, il-pretensjoni ta’ GSD hemmhekk ma kienetx għal penali doppja, iżda għall-penali singola, cioè “a daily penalty of €815”, eżattament kif interpretat C&F il-klawsola tad-delay damages.*

81. *Is-Sub Klawsola 8.7 tindika kif għandhom jiġu komputati il-penali għad-dewmien: “If the Contractor fails to comply with Sub-Clause 8.2 [Time for Completion], the Contractor shall subject to Sub-Clause 2.5 [Employer’s Claims] pay delay damages to the Employer for this default. These delay damages shall be the sum stated in the Appendix to Tender, which shall be paid for everyday which shall elapse between the relevant Time for Completion and the date stated in the Taking-Over Certificate. However, the total amount due under this Sub-Clause shall not exceed the maximum amount of delay damages (if any) stated in the Appendix to Tender”. (enfasi tat-Tribunal). Hawnhekk ma jingħadx li jistgħu jintalbu penali doppji. Barra minn hekk, id-danni huma marbuta mat-Taking-Over Certificate, li kif intqal qabel (fn. 49 Ara paragrafu 73 supra), f’dan il-każ kien jidher ċar li kellhom jinħarġu, anke fuq talba tal-Employer, Taking Over certificate of parts of the Works għal kull fażi ta’ tlestija tax-xogħlijiet. Dawn iċ-ċertifikati baqgħu qatt ma ħarġu formalment u qatt ma ġew komunikati lil C&F.*

82. *Is-Sub Klawsola imsemmija fil-paragrafu preċedenti tagħmel riferiment għas-Sub Klawsola 2.5 li tipprovdi hekk: “If the Employer considers himself to be entitled*

to any payment under any Clause of these Conditions or otherwise in connexion with the Contract [...] the Employer or the Architect shall give notice and particulars to the Contractor.[...] the notice shall be given as soon as practicable after the Employer became aware of the event or circumstances giving rise to the claim. [...] The particulars shall specify the Clause or other basis of the claim and shall include substantiation of the amount [...]. the Architect shall then proceed in accordance with Sub-Clause 3.5 [Determinations] to agree or determine the amount (if any) which the Employer is entitled to be paid by the Contractor [...]. This amount may be included as a deduction in the Contract Price and Payment Certificates. The Employer shall only be entitled to set off against or make any deduction from an amount certified in a Payment Certificate, or to otherwise claim against the Contractor, in accordance with this Sub-Clause". *Ma jidhirx li hemm provi fil-proċess li l-Employer ottempera ruħu, a tempo vergine, ma' dan il-provvediment u dan in-nuqqas ukoll jinklina lit-Tribunal biex jaċċetta l-interpretazzjoni imsemmija fil-paragrafu 78 supra bħala aktar verosimili u ġusta.*

83. *It-Tribunal issa sejjer jillikwida il-penali dovuta lil GSD a bażi tal-kuntratti bejn il-partijiet u a bażi ta' dak li diġà ġie deċiż aktar 'il fuq u senjatament fil-paragrafi 78 u 81 (għal dak li jirrigwarda penali singola per diem) u l-paragrafi 67 u 68 (għal dak li jirrigwarda l-estensjonijiet taz-żmien konċessi lil C&F). Għall-istess likwidazzjoni t-Tribunal sejjer isegwi id-dati attwali tal-handing over skont id-Dokument PEM kif ukoll il-massimu ta' 20% tal-faži rispettiva tal-kuntratt, kif murija fil-paragrafu 5.53 tan-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD (fn. 50 Paġna 24), billi dawn jidhru li huma attendibbli.*

84. *It-Tribunal għamel is-segwenti komputazzjoni tal-penali għad-dewmien fil-konfront tat-tlett fażijiet tas-Civil Works Contract u tal-Finishings Contract:*

a. Warehouse, production and raw material stores phase:

*Mil-31 ta' Lulju 2007 (l-għada tad-data tat-tlestija skont il-kuntratt) sal-15 ta' April 2008 (data attwali tal-handing over skont id-Dok PEM) hemm 259 ġranet ta' dewmien. Naqqas minn dan l-ammont ta' ġranet, ħdax -il ġurnata ta' inclement weather skont paragrafu 68 supra, li jġibu 248 ġranet ta' dewmien. Billi l-penali għal kull ġurnata kienet €815, il-penali totali għal din il-faži tammonta għas-somma ta' **€202,120.***

b. Civil Phase total:

Id-data attwali tal-handing over ta' din il-faži skont id-Dok PEM kienet il-15 ta' April 2008, eżattament l-istess data tal-handing over tal-faži tal-warehouse, production

and raw material stores. *Isegwi li ma hemm l-ebda penali għad-dewmien x'tiħallas għas-Civil Phase total.*

External Works:

c. *Mit-2 ta' Novembru 2007 (l-għada tad-data tat-tlestija skont il-kuntratt) sal-30 ta' Ġunju 2008 (data attwali tal-handing over skont id-Dok PEM) hemm 241 ġranet ta' dewmien. Billi l-penali għall-kull ġurnata kienet €466, il-penali totali għal din il-fazi twassal għas-somma ta' €112,306. Però, billi dan l-ammont jissupera il-massimu ta' 20% tal-fazi rispettiva tal-kuntratt, il-penali totali għal din il-fazi attwalment tammonta għas-somma €79,137.*

d. Finishes:

Mid-19 ta' Marzu 2008 (l-għada tad-data tat-tlestija skont il-kuntratt) sal-1 ta' Settembru 2008 (data attwali tat-tlestija) hemm 167 ġranet ta' dewmien. Naqqas minn dan l-ammont ta' ġranet, 27 -il ġurnata għal 11% zieda fl-ammont ta' xogħol esegwit, skont paragrafu 67 supra, li jgibu 140 ġranet ta' dewmien. Billi l-penali għall-kull ġurnata kienet €466, il-penali totali għal din il-fazi tammonta għas-somma ta' €65,240.

85. *Għaldaqstant il-penalitajiet/delay damages dovuta minn C&F lil GSD jammontaw għal:*

a. <i>Demolition and Excavation Phase:</i>	-----
b. <i>Civil Works Phase:</i>	EUR 202,120
c. <i>External Works Phase:</i>	EUR 79,137
d. <i>Culvert & Trenching Works:</i>	-----
<i>Finishing Works:</i>	EUR 65,240
TOTAL:	EUR 346, 497

La darba din is-somma ta' EUR 346, 497 giet issa likwidata mit-Tribunal għad-delay damages sofferti minn GSD, l-istess somma għanda issa titnaqqas mis-somma ta' €1,348,707, originarjament likwidata u ċertifikata mill-Perit Edwin Mintoﬀ (ara Paragrafu 46 supra) favur C&F. Għaldaqstant jibqa' bilanċ ta' EUR 1,002,210 dovut minn GSD lil C&F.

M Il-kwistjoni dwar l-imgħax dovut minn GDS lil C&F

86. *Fl-iStatement of Claim, C&F għamlet talba espressa għall-ħlas tal-imgħaxijiet "at the highest rate permissible at law from the date the sum become due until the date of eventual payment". Jirrizulta li C&F talbet li tiħallas somma bilanċjali determinata, magħmula minn tlett partiti, ċioé (a) ammont ta' Retention Money ċertifikat mill-Perit, li baqa' ma tħallasx, (b) ammont ċertifikat mill-istess Perit li*

wkoll baqa' ma tħallasx u (ć) ammont pretiżi minn C&F li ma ġiex ċertifikat mill-istess Perit. Minn dawn it-tleqq partiti, l-ewwel tnejn kienu ċerti u likwidi u kienu approvati u ċertifikati mill-Perit inkariġat mill-proġett kollu, waqt li t-tielet partita tista' titqies somma li ma hijiex ċerta u likwida għax ma ġietx ċertifikata mill-Perit.

87. Fin-Nota ta' sottomissjonijiet tagħha, GSD argumentat li "avolja kien hemm ammont li ġie likwidat meta bdew il-proċeduri" (fn. 51 Ara para 6.10 tan-Nota), (li tista' tinftiem ukoll bħala referenza, għall-ewwel żewġ partiti imsemmija fil-paragrafu preċedenti), l-imgħax fuq l-ammont li hekk ġie likwidat għandu jibda jiddekorri mid-data tal-lodo arbitrali. GSD spjegat li jekk l-ammont dovut lill-kreditur mhux likwidat, id-debitur ma jafx kemm għandu jħallas u għaldaqstant ma jistax iħallas. Komplet tissottometti li f'dan il-każ id-debitur ma jistax jitqies li kien tardiv fil-ħlas: in illiquidis non fit mora.

88. GSD, madanakollu, sewwa stqarret li l-aħħar imsemmi prinċipju m'huwiex wieħed assolut u li jissubixxi diversi eċċezzjonijiet, inkluzi l-każijiet imsemmija fil-paragrafu 6.6 tan-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD, fosthom "meta d-debitur ikun konsapevoli tal-ammont mitlub (avolja l-pretensjoni tiġi pprezentata bħala waħda li għad trid tiġi likwidata) jew meta l-ammont dovut huwa wieħed li jkun faċilment aċċertabbli".

89. Il-prinċipju li in illiquidis non fit mora għandu l-presuppost li d-debitur ma jkunx jaf kemm għandu jħallas. Jekk id-debitur ikun jaf jew jista' jkun jaf kemm għandu jħallas, allura l-imsemmi prinċipju ma japplikax aktar. Infatti, fis-sunt tas-sentenza mogħtija fil-15 ta' Jannar 1952 mill-Qorti tal-Kummerċ, fl-ismijiet Antonio Buttigieg v. Salvatore Said (Koll, Vol. XXXVI – III – 599, jingħad hekk: "Meta l-kreditu jkun ċert, u l-kwistjoni tkun biss fuq il-"quantum", u d-debitur jista' jkun jaf approssimativament kemm jilhaq id-debitu tiegħu, id-debitur jista' jiddepożita somma approssimativa, salva reintegrazzjoni, biex minflok li d-debitur jibqa' jgawdi huwa ingustament l-imgħax fuq is-somma dovuta lill-kreditur, jagħti lil dana l-opportunità li jiżbanka dak l-ammont, bla preġudizzju, u jgawdi huwa l-interessi fuq flusu stess. Jekk id-debitur ma jagħmilx depożitu simili, jkun każ ieħor fejn il-massima fuq imsemmija (in illiquidis non fit mora) dwar id-dekadenza tal-imgħax ma għandhiex tkun applikabbli",

90. Fl-istess sentenza jingħad (f'pagna 602 – 604) hekk: "F'dan il-każ il-kreditu kien ċert u l-kwistjoni kienet biss fuq il-quantum. Il-konvenut ta' allura (l-attur tal-lum) kien eċċepixxa li l-prezz kien esaġerat, u fid-dikjarazzjoni kien qal li l-prezz kien imissu jkun regolat skont il-prezzijiet korrenti li kienu inferjuri. Dan ifisser illi d-debitur (l-attur odjern), konvenut f'dik il-kawża, seta' jkun jaf approssimativament

kemm kien jilhaq id-debitu tiegħu, ġaladarba hu stess qal li l-prezz kien regolat fuq il-prezzijiet korrenti, li, qal hu, kienu inferjuri għall-ammont mitlub. Għalhekk seta' jiddepożita ammont approssimativ, salva reintegrazzjoni, biex, minflok jibqa' jgawdi hu ingustament l-imgħax fuq il-flus tal-konvenut odjern, jagħti l-opportunità lil dan li jizbanka l-ammont bla preġudizzju u jgawdi l-interessi fuq flusu stess kif kien jisthoqq. [...] F'dan il-każ, l-attur odjern, allura konvenut, seta', skont dak li qal hu stess, jiddetermina approssimativament is-somma minnu dovuta u jiddepożitaha. Hu ppreferixxa jzomm f'idejh l-ammont li, anke jekk anqas minn dak li talab l-attur ta' allura, il-konvenut odjern, kien ta' pertinenza tal-konvenut odjern; u b'hekk irrenda ruħu passibili, ġaladarba ma ddepożitax (wara offerta) dak l-ammont, tal-interessi kompensativi. Għandu anki jiġi osservat illi fis-sentenza "Grech vs Prof Gatt", 24.10.41, Appell (li aktar 'il fuq ġa ngħad li sejra tissemma bħala eċċezzjoni għall-assolutezza tal-affermazzjoni tal-prinċipju {in illiquidis non fit mora}), hemm żewġ affarijiet li jaqblu mar-raġunamenti sa issa magħmula. L-ewwelnett, għad li f'dik is-sentenza gie affermat il-prinċipju "in liquidandis non fit mora", giet mogħtija r-raġuni; qalet difatti, l-Qorti, "għaliex ikun hemm presuppost li d-debitur ma jkunx jaf kemm għandu jhallas"; dawn il-kliem jassenjaw appuntu l-limitazzjoni, vwoldiri, jekk id-debitur jista' jkun jaf, allura l-prinċipju ma japplikax aktar. It-tieni, il-Qorti qalet ukoll li ma għandux ikun hemm vantaġġ indebitu, għaliex inkella l-Qorti tkun qiegħda tissanzjona att ingust kontra l-prinċipju l-ieħor "malitus non est indulgendum". Issa f'dan il-każ l-att ingust ikun illi, kieku l-imgħax kellhom jiddekkorru mis-sentenza, allura jiġi illi jkun qed jiġi indirettament approvat l-agir tal-attur odjern li, avolja kien jaf li xi somma kellu jagħti, u avolja seta' jiddeterminaha approssimativament, ippreferixxa jzommha għandu u jillukra il-frutti tagħha (flus ħaddieħor) minflok jiddepożitaha".

91. Bir-rispett dovut, dan it-Tribunal ma jaqbilx mal-argument ta' GSD li fuq l-ammonti li kienu dovuti lil C&F u li ġew likwidati, approvati u debitament ċertifikati mill-Perit Mintoff, jibdeu jgħaddu l-imgħaxijiet mid-data ta' dan il-lodo arbitrali. Minflok, dan it-Tribunal, filwaqt li jafferma l-ġurisprudenza indikata fil-paragrafi preċedenti 90 u 91, huwa tal-fehma li l-prinċipji hemm enunzjati, għandhom ġustament isibu pjena applikazzjoni tagħhom għall-każ odjern.

Fil-fehma konsiderata tat-Tribunal, GSD ma tistax tafferma fil-każ odjern li ma kienetx taf, lanqas approssimativament, kemm kellha tħallas lil C&F, wara li tnaqqas is-somma li kienat dovuta lejha, jiġifieri lil GSD. Apparti l-ammont l-ieħor pretiz minn C&F li ma ġiex ċertifikat mill-Perit Edwin Mintoff, kien hemm, fuq naħa waħda l-ammont ċert u likwidu dovut lil C&F magħmul mir-retention money u l-ammont l-ieħor ukoll ċertifikat mill-Perit Edwin Mintoff, kollox fis-somma ta' €1,348,707. Fuq

*in-naħa l-oħra kien hemm il-penali għad-dewmien li GSD ippretendiet u li effettivament, in parti, kienet ġiet likwidata mill-Perit Mintoff stess kif irriżulta mid-Dokument PEM fl-ammont ta' €503,609 għad-diversi fażijiet tas-Civil Works Contract u l-External Works. Kien hemm ukoll il-penali għad-dewmien dwar il-Finishing Works Contract li ma jidhirx li ġiet ikkomputata mill-Perit Mintoff. Madanakollu, **il-komputazzjoni tal-penali in kwistjoni kienet haġa faċli ħafna li ssir għaliex sewwa spjega il-Perit Edwin Mintoff ripetutament fis-seduta miżmuma fid-9 ta' Diċembru 2020, meta kien qed jixhed dwar l-imsemmi Dokument PEM:***

*“Li kont għamilt jien meta kien tlesta x-xogħol kont ikkalkulajt il-penali naturalment billi **l-penali kienet xi haġa faċli ħafna biex wieħed jikkalkula.** Jiġifieri kemm il-kuntrattur kif ukoll ...(GSD?). setgħu jagħmluh għax din il-penali hija sempliċiment id-differenza bejn id-data tal-handing over u d-data ta' meta kellu jitlesta x-xogħlijiet skont il-kuntratt u kien hemm multa għad-diversi fażijiet (fn. 52 Paġna 7) [...]*

Allura l-kwistjoni tal-multi kienet sempliċi d-data bejn id-data li ġiet stipulata fl-agreement għad-data tal-handing over times il-multa li wkoll kienet speċifikata fil-kuntratt. So kulhadd kien jaf x'kienet il-pożizzjoni tiegħu. Kien hemm ukoll klawsola, hemm ukoll klawsola fil-kuntratt tal-maximum amount of penalty li setgħet tithallas meta jiġu kkalkulati dawn il-multi. Jekk niftakar sew, però l-memorja ma ttiniex wara daż-żmien kollu, imma jekk niftakar sew kien għoxrin fil-mija tal-valur totali tal-penali. Jiġifieri li wieħed jagħmel huwa jikkalkula l-penali, jasal għal ammont imbagħad jiċċekja jekk dan jeċċediex l-għoxrin fil-mija (20%) jew le. Jekk ma jeċċediex jiġu applikat dak il-valur jekk jeċċedi jiġi applikat l-għoxrin fil-mija (20%). L-għoxrin fil-mija (20%) ma hiniex ċert mija fil-mija fuqha, jkolli niċċekkja (fn. 53 Paġna 8).[...]

Jiena nassumi billi **kien eżerċizzju sempliċi ħafna** għaliex ovvjament mid-date of handover **li kien xi haġa li kien hemm qbil fuqu** għad-data li kien hemm fil-kuntratt hija sempliċiment komputazzjoni matematika li kulhadd jista' jagħmilha (fn. 54 Paġna 10)” (Enfasi tat-Tribunal). *Ma jista' jkun hemm l-anqas l-iċken dubju li GSD setgħet, bl-akbar facilità, tikkalkula din il-penali minnha pretiża għaliex jirriżulta li hija ġġestiet l-operat tagħha b'mod mill-aktar organizzat u ordnat u zammet record sħiħ ta' dak kollu li kien isseħħ fil-kors tal-esekuzzjoni tax-xogħlijiet, kif juru il-volumi minnha eżibiti, fosthom id-dokumenti MM3 u MM5.*

92. *GSD tippretendi li C&F tiġi mcaħħda mill-imgħax fuq l-imsemmija żewġ partiti, li ilhom dovuti għal aktar minn għaxar snin, u li kellhom jithallsu lil C&F skont kif jiddisponu is-Civil Works Contract u l-Finishing Works Contract meta l-imgħax, f'dan il-każ, ma huwa xejn ħlief danni kummerċjali stabbiliti **de jure** (fn. 55 Ara footnote*

57 *infra*) minhabba n-nuqqas ta' hlas tempestiv ta' dak li huwa kummerċjalment dovut.

93. *It-Tribunal jafferma li fil-każ odjern, l-ammonti involuti fl-imsemmija żewġ partiti ma ġewx ċertifikati minn xi perit kwalunkwe magħżul mill-kuntrattur, li forsi kien jippermetti li GSD tiskarta l-valutazzjoni ex parte li jkun għamel. Fil-każ odjern, id-determinazzjoni saret mill-Perit Dr Edwin Mintoff. Dan il-Perit ġie appositament maqħżul u appuntat minn GSD stess biex jiddetermina il-kwistjonijiet konnessi mal-proġett, bil-mod kif provdut fil-kuntratt bejn il-kontendenti. Huwa ġie mogħti l-inkarigu preċiż li jaqdi id-doveri assigned to him in the Contract (fn. 56 *Klawsola 3.1 tas-Civil Works Contract*), fosthom id-dover li jirrilaxxa Interim Payment Certificates Huwa a bażi ta' dawn iċ-ċertifikati li l-Perit naqqas ir-Retention Money a favur GSD minn banda waħda u mill-banda l-oħra l-Perit assigura li C&F titħallas tempestivament għax-xogħol u għall-materjal fornit, man man li tkun qiegħda ssir l-esekuzzjoni tax-xogħlijiet in kwistjoni. L-istess *Klawsola 3.1* tgħid ċar u tonid li: Whenever carrying out duties or exercising authority, specified in or implied by the Contract, the Architect shall be deemed to act for the Employer. (*enfasi mizjud*).*

94. *It-Tribunal irriżultalu sodisfaċentement li l-Perit Mintoff approva li s-somma komplessiva ta' €1,348,707 (fn. 57 din is-somma hi magħmula minn £945,373 bħala Retention Money u £403,334 ċertifikati mill-Perit). Din is-somma ġiet oġġettivament u ċertament determinata mill-Perit Mintoff u allura GSD ċertament kienet pjenament konsapevoli li l-imsemmija somma kienet indubbjament dovuta minnha lil C&F. Fuq din is-somma, skont l-Artiklu 1139 (fn. 58 1139. Bla ħsara ta' kull dispożizzjoni oħra tal-liġi dwar il-garanzija u s-soċjetà, jekk l-obbligazzjoni jkollha biss bħala oġġett il-ħlas ta' somma determinata, id-danni li jiġu mid-dewmien tal-esekuzzjoni tagħha jkunu jikkonsistu biss fl-imgħaxijiet fuq is-somma li jkollha tingħata meqjusin bit-tmienja fil-mija fis-sena) tal-Kodiċi Ċivili, jgħaddi imgħax ta' tmienja fil-mija fis-sena mid-data ta' meta kellha titħallas. Billi s-somma ta' €945,373 (fn. 59 Ara paragrafu 24 *supra*.) (Retention money li baqgħu mizmuma minn GSD), kif ukoll billi s-somma ta' €403,334 (fn. 60 Ara paragrafu 31 *supra*) (ċertifikata, iżda li ma tħallistx), huma ħlasijiet derivanti minn obbligazzjonijiet ta' xorta kummerċjali, ***l-imgħax fuqhom hu dovut ipso jure.*** Isegwi wkoll li skont l-Artiklu 1141(1) tal-Kodiċi Ċivili (fn. 61 Artiklu 1141. (1) tal-Kodiċi Ċivili: jekk l-obbligazzjoni tkun ta' xorta kummerċjali jew jekk il-liġi tkun tid-disponi li l-imgħaxijiet għandhom jibdeu jgħaddu *ipso jure*, l-imgħaxijiet għandhom jgħaddu minn dak in-nhar li l-obbligazzjoni kellha tiġi esegwita.) *l-imgħaxijiet relattivi jgħaddu minn dak in-nhar li l-istess obbligazzjonijiet kellhom jiġu esegwiti. Li kieku dan it-Tribunal kellu jilqa' l-argument ta' GSD li l-imgħax kellu jiddekorri mid-data ta' dan il-lodo,**

nonostante li GSD kienet taf, anke approssimativament kemm kien għad baqgħalaha tħallas lil C&F, ċertament it-Tribunal ikun qiegħed jissanzjona vantaġġ indebitu u ingust, kontra l-massima li malitus non est indilgenum.

95. GSD għandha ġgorr ir-responsabbilità tal-fatt li l-Perit Mintoff ħalla l-pretensjoni ta' GSD għad-delay damages m'hiex likwida u m'hiex determinata formalment, nonostante l-facilità li tali determinazzjoni setgħet issir, kif stqarr il-Perit Dr Edwin Mintoff meta kien qed jixhed fis-seduta tad-9 ta' Diċembru 2020. B'hekk qatt ma setgħet issir legalment it-tpaċija bejn l-ammont likwidu u ċert imsemmi ta' €1,348,707 dovut lil C&F ma l-ammont illikwidu u incert tal-penali għad-dewmien dovut lil GSD (fn. 62 Fil-paragrafu 5.54 tan-nota ta' sottomissjonijiet ta' GSD, il-penali għad-dewmien ġiet kalkolata minn GSD stess bħala ammontanti għas-somma ferm iżgħar ta' €591,354). Dana għaliex l-Artikolu 1197 tal-Kodiċi Ċivili jipprovi hekk: (1) It-tpaċija ssir biss bejn żewġt idjun li jkollhom it-tnejn bħala oġġett somma ta' flus, jew kwantità determinata ta' hwejjeġ funġibbli tal-istess speċi, u li jkunu t-tnejn likwidi u li jistgħu jintalbu. (2) Id-dejn hu likwidu meta hu ċert ukoll f'dik li hija kwantità. (Enfasi mizjud).

96. It-Tribunal huwa tal-fehma li jeżistu ċirkostanzi validissimi fil-każ odjern biex GSD ma tiġix avvantagġjata sempliċement mir-riluttanza tagħha li tħallas dawk l-ammonti debitament ċertifikati mill-Perit Mintoff, bl-iskuża li l-ammont tal-penali dovut lilha ma kienx determinat u b'hekk tipprova tiffranka l-ħlas tal-imgħax sakemm l-ammont jiġi definittivament likwidat. Jekk GSD riedet teżimi ruħha mir-responsabbilità għall-ħlas tal-imgħax kummerċjali relattiv dovut minnha ipso jure fuq l-ammont dovut lil C&F, u fl-istess ħin tassigura li hija titħallas dak dovut lilha minn C&F bħala penali għad-dewmien, GSD kellha toffri li tħallas lil C&F l-imsemmija somma ta' €1,348,707, imnaqsa bis-somma tal-penali komputata mill-Perit Edwin Mintoff u s-somma approssimattiva l-oħra li hija setgħet faċilment tikkalkola bħali penali għad-dewmiwn fit-tlestija tal-Finishings Work Contract. U jekk C&F tirrifjuta li tircievi il-bilanċ, GSD kellha tiddepozitah fir-Registru taċ-Ċentru Malti ta' l-Arbitraġġ. Li kieku GSD irrikorriet għal dan id-depożitu (wara l-offerta), pass dan li kien suggerit mir-raguni w il-bon sens kif ukoll mill-insenjament ġurisprudenzjali aktar 'il fuq ċitat, kieku kienet tagħti opportunità lil C&F li tiżbanka l-imsemmi bilanċ bla preġudizzju, u b'hekk C&F kien ikollha l-possibilità li ġustament tgawdi flusha hija stress. Minflok ma għamlet hekk, GSD ippreferiet li żżomm f'idejha l-imsemmi ammont sinifikanti appartenenti lil C&F għal tant snin, u b'hekk GSD irrendiet ruħha passibli għad-danni konsistenti fl-imgħax kompensattiv.

97. Wara li t-Tribunal għamel dawn il-konsiderazzjonijiet, issa sejjer jgħaddi biex jiddeciedi fuq liema somma għandu jiddekorri l-imgħax kif ukoll minn liema data l-istess imgħax għandu jibda jiddekorri.

98. La darba t-Tribunal wasal għall-konklużjoni li l-komputazzjoni tad-danni għall-morozità fl-esekuzzjoni tax-xogħlijiet kien eżerċizzju pjuttost faċli, dan it-Tribunal sejjer iqis li C&F kienet, ugwalment bħal GSD, f'pożizzjoni li hija stess tikkalkola l-istess danni dovuti minnha lil GSD għall-morozità. Għalhekk, it-Tribunal sejjer arbitrio boni viri, jistabilixxi li l-imgħax dovut lil C&F kif aktar 'il fuq intqal, ma jkunx fuq is-somma totali ċertifikata mill-Perit Edwin Mintoff (i.e. €1,348,707), iżda biss fuq il-bilanċ ta' €1,002,210 dovuta lil C&F kif spjegat fil-Paragrafu 86 supra.

99. Wkoll arbitrio boni viri, dan it-Tribunal qiegħed jistabilixxi d-data tal-1 ta' Settembru 2009 bħala d-dies a quo li minnha għandu jibda jiddekorri l-imgħax fuq l-imsemmija somma, u dan sabiex in parte jkun kopert id-Defects Liability Period li jissemma fil-kuntratti relattivi."

7. Wieħed mit-tliet arbitri formanti t-Tribunal, l-Avukat Richard Camilleri, ma qabilx mid-deċiżjoni meħuda mill-maġġoranza tat-Tribunal u esprima s-segwenti opinjoni individwali tiegħu:

"Introduzzjoni

1. *Din l-opinjoni qed tiġi pprezentata għaliex l-Arbitru hawn taħt iffirmit ma jaqbilx mad-deċiżjoni finali tal-maġġoranza. Din l-opinjoni tinkludi wkoll il-kummenti tiegħi dwar punti deċiżi mill-Arbitri l-oħra fejn għalkemm naqbel mad-deċiżjoni, ma naqbilx mar-raġunijiet imsemmija jew inħoss li hemm konsiderazzjonijiet oħra li għandhom jissemmew.*

Fiex jikkonsistu x-xogħlijiet eżegwiti minn C&F

2. *L-avviż tal-arbitraġġ jirreferi biss għas-Civil Works Contract u l-Finishing Works Contract kif ukoll il-klawżoli arbitrali ta' dawn il-kuntratti – rispettivament klawżoli 20.6 u 55. GSD tikkontendi li l-culvert & trenching works u x-xogħlijiet l-oħra mmarkati bil-blù fuq Dok. MM1 m'għandhomx jitqiesu bħala parti mill-arbitraġġ.*
3. *Se niddiskuti il-culvert & trenching works aktar 'l isfel. In kwantu għax-xogħlijiet l-oħra, għalkemm dawn ix-xogħlijiet jiformaw parti mill-impjant ta' GSD b'daqshekk wieħed ma jstax jikkonkludi li huma intimament konnessi mal-kuntratti imsemmija fl-avviż tal-arbitraġġ. Id-dokumentazzjoni relattiva*

għal dawn ix-xogħlijiet huma nkluzi f'Dok MM3: Totem Area Works (sezzjoni 4.2.1), Flag Post Plinth (sezzjoni 4.2.2), External Parking Spaces (sezzjoni 4.2.3), New RO Room (sezzjoni 4.2.4), Administration Canopy (4.2.5). Dawn id-dokumenti juru li l-maġġoranza ta' dawn ix-xogħlijiet ġew appaltati żmien konsiderevoli wara d-data tat-tlestija tax-xogħlijiet eżegwiti taħt is-Civil Works Contract u l-Finishing Works Contract: Mejju, Ġunju, Awwissu 2009 u anke April 2010. Mid-dokumenti jidher ukoll li, kuntrarjament għax-xogħlijiet l-oħra, ma kienx hemm is-solitu ċertifikazzjoni u metodu ta' pagament kontemplat fis-Civil Works Contract. Għaldaqstant dawn ix-xogħlijiet ma jistgħux jiġu ikkunsidrati bħala parti mix-xogħlijiet mertu ta' dan l-arbitraġġ. Fi kwalunkwe każ, minn eżami tad-dokumentazzjoni (Dok. MM3) ma jidhirx illi hemm xi kwistjonijiet pendenti rigward dawn ix-xogħlijiet.

4. *Għalhekk, il-kwistjoni li trid tiġi determinata taħt dan il-kap hija jekk il-Culvert & Trenching Works (ċertifikati mill-perit, ara Dok. MM3: S4-4.1.1-AC1, S4-4.1.2-AC2, u S4-4.1.3-AC3) humiex inklużi fl-arbitraġġ. Ix-xogħlijiet ta' culvert and trenching m'humix per se xogħlijiet kontemplati fis-Civil Works Contract u l-Finishing Works Contract u lanqas ma jistgħu jiġu ikkunsidrati bħala variations taħt l-istess kuntratti. Għal Culvert & Trenching Works kien hemm kuntratt separat eżebit bħala Dok MM6 li ġie iffirmit minn Frank Schembri għal C&F. Huwa veru li dan id-dokument m'għandux il-firma ta' rappreżentant ta' GSD però d-dokument fih nnifsu juri illi dawn ix-xogħlijiet kienu inkarigu taħt kuntratt ieħor li għalihom japplikaw it-termini u l-kondizzjonijiet imniżżla f'Dok. MM6.*
5. *Madankollu, għalkemm il-Culvert & Trenching Works ġew appaltati b'kuntratt separat, jidher illi kienu intimament konnessi max-xogħlijiet taħt is-Civil Works Contract – kienu appaltati u eżegwiti fl-istess perijodu u ċ-ċertifikazzjoni u l-metodu ta' pagament kien l-istess. Fl-opinjoni tiegħi, l-avviż tal-arbitraġġ għandu jiġi mogħti interpretazzjoni liberali - huwa dejjem għaqli li ġudikant jiddeciedi kwistjonijiet ta' interpretazzjoni bħal dawn b'mod li ma jiġux multiplikati proceduri ġudizzjarji. Għal dawn ir-raġunijiet il-Culvert & Trenching Works għandhom jiġu ikkunsidrati bħala parti mix-xogħlijiet mertu ta' dan l-arbitraġġ.*

L-External Works imsemmija f'Dok MM5A

6. *Naqbel mad-deċizzjoni illi s-somma ta' EUR 216,177 (valur ta' xogħlijiet imsemmija f'Dok MM5A jew EUR 255,088.86 (valur tax-xogħlijiet bil-VAT) għandhom jiġu meqjusin bħala valur ta' external works eżegwiti minn C&F taħt is-Civil Works Contract li għandhom jiġu ikkunsidrati f'dan l-arbitraġġ.*

7. *Il-fatt li GSD kienet qed isostni li għe eċċedut l-upper limit tal-kuntratti u/jew li kellu jkun hemm tpaċija mal-penali għad-dewmien ma jmissux waqqaf lil-periti milli jiċċertifikaw ix-xogħlijiet. Il-periti kien imisshom iċċertifikaw ix-xogħol b'nota li l-pagament tal-ammont ċertifikat kien qed jiġi oppost minn GSD għaliex kien għe eċċedut l-upper limit tal-kuntratti u/jew li kellu jkun hemm tpaċija mal-penali.*
8. *Dok MM5A m'huwiex strettament ċertifikat maħruġ taħt is-Civil Works Contract biex a baži tiegħu isir interim payment. Kien abbozz ta' ċertifikat li għe mibgħut biss lil GSD snin wara li għe kkompletat il-kuntratt. Jibqa' però li dan id-dokument flimkien max-xhieda tal-perit Edwin Mintoff jikkostitwixxu prova – f'dan il-każ l-aqwa prova – li dawn ix-xogħlijiet ġew eżegwiti u li l-valur tagħhom huwa dak imsemmi fl-istess dokument. Għaldaqstant għandhom jiġu kkunsidrati f'dan l-arbitraġġ daqs li kieku kienu ċertifikati.*

L-Ammonti Dovuti lil C&F

9. *Il-kwistjonijiet dwar l-Upper Limit u l-Penali ser jiġu ikkunsidrati aktar 'il quddiem. Taħt dan il-kap se jiġu determinati l-ammonti dovuti lil C&F li kieku wieħed kellu jinjora dawk iż-żewġ kwistjonijiet. Hawnhekk naqbel ukoll mad-deċizjoni tal-maġġoranza tal-arbitri li, apparti li-kwistjonijiet tal-upper limit u tad-delay damages, is-somma dovuta lil C&F tammonta għal EUR 1,348,708 (VAT inkluż).*
10. *Qed nannetti flimkien ma' din l-opinjoni dokument li juri f'kolonni separati il-valuri totali ċertifikati sew mingħajr VAT u sew bil-VAT kif ukoll il-valur tal-external works li tirrizulta minn Dok. MM5A. Kolonna oħra turi r-retentions. Tajjeb li wieħed jinnota li r-retentions li ġew ċertifikati huma kalkolati bħala persentaġġ tal-valuri bil-VAT u għalhekk is-somom miżmuma min GSD bħala retentions jinkludu l-VAT. L-aħħar kolonna tirreferi għad-dokumenti rilevanti – iċ-ċertifikati huma kumulattivi u għalhekk id-dokumenti li huma msemmija fit-tabella annessa huma f'kull każ l-aħħar ċertifikat ta' kull kategorija tax-xogħlijiet li saru.*
11. *L-aħjar metodu biex tikkalkula s-somma dovuta huwa dak li tikkalkola il-valur totali tax-xogħlijiet ċertifikati mill-periti u tnaqqas minn dan il-valur totali is-somma totali mħallsa minn GSD lil C&F. Dan, fil-fatt, huwa l-metodu adottat minn GSD fin-nota ta' osservazzjoniet (paragrafu 4.1 sa 4.5). Skont il-figuri ta' C&F (ara table 2 f'Dok KG1 anness mal-iStatement of Case ta' C&F) is-somma totali ċertifikata tammonta għal EUR 10,924,056 u s-somma totali mħallsa tammonta għal EUR 9,200,437. Id-differenza tammonta għal EUR 1,093,619. Però, f'dan id-dokument is-somma totali ċertifikata ma tinkludix is-somma ta' EUR 255,088 għall-External Works imsemmija f'Dok MM5A u kif intqal qabel*

dawn għandhom jiġu meqjusa daqs li kieku kienu ċertifikati. Dan l-ammont imbagħad ġie inkluz f'Dok. BM (eżebit minn Ben Muscat fis-seduta tal-15 ta' Marzu 2018 bħala parti mis-somma totali ċertifikata): total ċertifikat – EUR 10,549,145; total mħallas – EUR 9,200,437; differenza – EUR 1,348,708.

12. Skont il-figuri ta' GSD (paragrafi 4.3 sa 4.5 tan-nota), s-somma totali ċertifikata tammonta għal EUR 8,132,116 u s-somma totali mħallsa tammonta għal EUR 7,224,502. Id-differenza tammonta għal EUR 907,613. Però dawn huma figuri li ma jinkludux il-VAT mentri dawk ta' C&F huma bil-VAT. Jekk taġġusta il-figuri ta' GSD biex jiġi inkluz il-VAT, issib li, skont GSD, is-somma ċertifikata tammonta għal EUR 9,595,896 u somma mħallsa tammonta għal EUR 8,524,913; differenza ta' EUR 1,070,983. Però, il-kalkoli ta' GSD ma jinkludux il-Culvert & Trenching Works u l-valur tal-External Works (EUR 255,088) li jirrizultaw minn Dok. MM5A. Skont C&F (ara Dok. KG1 u Dok. BM fuq imsemmija ir-retentions li għadhom dovuti għal Culvert & Trenching Works jammontaw għal EUR 31,907. Din hija figura plawsibbli meta tikkunsidra li s-somma totali ta' retentions għal dan ix-xogħol tammonta għal EUR 47,858.42 (ara Dok. MM3: S4-4.1.3-AC3). Jekk wieħed jgħodd dawn il-figuri mas-somma (aġġustata biex tinkludi l-VAT) li skont il-GSD hija dovuta lil C&F (salv l-Upper Limit u l-penali) is-somma totali tammonta għal EUR 1,357,978 – li hija viċina (anzi f'it aktar) mis-somma ta' EUR 1,348,708 li tirrizulta mill-figuri ta' C&F.
13. Rigward l-ammonti l-oħra pretiżi minn C&F naqbel mad-deċiżjoni tal-maġġoranza. L-ammonti l-oħra mitluba minn C&F huma effettivament ammonti li kienu inkluzi fir-requests for payments li għamli C&F li għal raġuni jew oħra il-periti kkonkludew li ma kienux ġustifikati.
14. Għaldaqstant, salv għal kwistjoni tal-upper limit u tal-penali, is-somma totali dovuta lil-C&F hija ta' EUR 1,348,708 (VAT inkluz).

Il-Kwistjoni tal-Upper Limit

15. Naqbel mal-konkluzjoni tad-deċiżjoni rigward il-kwistjoni tal-upper limit però ma naqbilx mal-konsiderazzjonijiet imsemmija f'paragrafu 53 u l-ewwel parti tal-paragrafu 54 tad-deċiżjoni.
16. Huwa minnu li il-kundizzjonijiet ġenerali tal-kuntratti in kwistjoni għandhom klawżoli li jipprovdu sistema fejn ix-xogħol jiġi mkejje u valutat (measured and valued for payment). Però klawsola 1.5 tal-kundizzjonijiet ġenerali tas-Civil Works Contract tipprovdi esplicitament li l-Letter of Acceptance għandha prijorità fuq il-kundizzjonijiet ġenerali. Il-Finishing Works Contract m'għandux klawsola simili però l-istess prinċipju japplika. Il-kundizzjonijiet ġenerali kienu

- parti mit-tender documents. Il-Letter of Acceptance tigi – u fil-fatt giet - iffirmata wara li jsir il-proċess kollu tat-tender fil-mument li jiġi konkluz il-kuntratt u anki għal din ir-raġuni għandu prijorità fuq il-kundizzjonijiet generali. Finalment, il-kliem “under any circumstance” (ħlief għal variations) ma jhallu l-ebda dubju li l-ftehim bejn il-partijiet kien li s-somma massima li għaliha huwa intitolat il-kuntrattur hija dik stipulata fil-Letter of Acceptance.*
17. *Dan m’huwiex każ fejn il-kuntrattur m’huwiex qed jiġi kumpensat għal xogħolu kif sugġerit f’paragrafu 53 tad-deċiżjoni. Huwa komuni fil-qasam tal-kostruzzjoni li ssib ‘lump sum contracts’ fejn il-kuntrattur jithallas somma fissa għax-xogħol kollu. Dawn għandna kuntratt ibridu. Huwa remeasurement contract bil-kundizzjoni però li jekk il-valur a bażi tal-measurement jeċċedi s-somma stipulata, il-kuntrattur għandu jithallas is-somma stipulata bħala lump sum.*
18. *Xtaqt inżid xi konsiderazzjonijiet oħra in konnessjoni mal-paragrafu 55 tad-deċiżjoni. GSD issostni li l-unika variations huma dawk immarkati bl-isfar fuq Dok. MM1 u li ġew ċertifikati bħala “Miscellaneous Works” (ara d-dokumenti 3.1.1, 3.1.2 u 3.1.3 inklużi f’ Dok. MM3) li l-valur tagħhom jammonta għal EUR 735,143 (inkluż VAT) (ara Dok. MM3: S4-3.1.3-AC3). Però, minbarra dawn il-variations, GSD talbet li jsir ċertu xogħol addizzjonali li hu mmarkat bil-kulur orangjo fuq Dok. MM1 li b’kollox jekwivali għal 4.8% tax-xogħol kollu (paragrafu 2.13 tan-nota). Dawn ix-xogħlijiet ma ġewx ċertifikati separatament iżda huma nkluzi fis-sensjela ta’ ċertifikati li ħarġu taħt is-Civil Works Contract. Għalhekk jiġi rilevat li l-4.8% qed tirreferi għal 4.8% ta’ EUR7,802,772.49 cioè il-valur totali (bil-VAT) tas-Civil Works esklużi ix-xogħlijiet deskritti bħala “Miscellaneous Works” (li ex admissis huma varjazzjonijiet) u esklużi wkoll (għal mument) l-external works imsemmija f’Dok MM5A (li GSD ma qisithomx fil-kalkoli tagħha). Il-valur ta’ dawn l-additional works għalhekk jammontaw għal ċirka EUR 374,533.08. Dawn ix-xogħlijiet ġew mitluba minn GSD taħt is-Civil Works Contract u fl-opinjoni tiegħi ma jistgħu jiġu deskritti bl-ebda mod ieħor taħt is-Civil Works Contract ħlief bħala variations. Jekk wieħed inaqas il-valur ta’ dawn ix-xogħlijiet addizzjonali mis-somma ta’ EUR7,802,772.49 iġib is-somma ta’ EUR 7,428,239.41. Issa anke jekk wieħed iżid is-somma ta’ EUR 255,088.86 (External Works msemmija f’Dok MM5A), it-total jammonta għal EUR 7,683,328.27 li ma teċċedix l-Upper Limit ta’ EUR 7,756,813 (eskluzi variations) taħt is-Civil Works Contract.*

Il-likwidazzjoni tal-Penali

19. *L-Arbitru hawn taħt iffirmit jaqbel mad-deċiżjoni tal-maġġoranza li m'għandux ikun hemm komputazzjoni doppja tal-penali għal dewmien fis-civil works phase tas-Civil Works Contract però ma jaqbilx ma ċertu konsiderazzjonijiet li wasslu għal din id-deċiżjoni.*
20. *Il-kwistjoni inholqot mill-fatt li hemm żewġ disposizzjonijiet fl-Appendix to Tender tas-Civil Works Contract li jidhru li huma kontradittorji. L-Appendix jistipula li d-delay damages għas-civil works phase hija ta' "Lm350 per calendar day"; però skont l-istess Appendix is-civil works phase hija maqsuma f'żewġ sub-phases: "(b) civil works phase (warehouse, production and raw material stores)" u "(c) civil works phase (total)." L-ewwel sub-phase (b) kellha titlesta sat-30/07/2007 mentri t-tieni sub-phase kellha titlesta sal-01/11/2007 li tista' tiġi interpretata fis-sens li l-penali ta' Lm350 tapplika għal kull wieħed miż-żewġ sub-phases. Il-kwistjoni hija waħda ta' interpretazzjoni u l-kliem użat jindika kif għandha tiġi riżolta din il-kwistjoni. Importanti li wieħed jinnota li t-tieni sub-phase hija deskritta bħala "civil works phase (total)" (sottolinjar miżjud); l-appendix ma tużax kliem bħal "the remaining works of the phase" jew kliem simili imma l-kelma "total" u cioè the totality of the works. Kif sewwa tirrileva C&F id-delay damages stipulati għas-civil works phase hija ta' Lm350 u mhux ta' Lm 700 per calendar day. L-interpretazzjoni korretta hija li meta C&F ma lestietx l-ewwel sub-fażi (warehouse, production and raw material stores) sat-30/07/2007 bdew jiddekorru d-delay damages ta' Lm350 per calendar day għal dawn ix-xogħlijiet. Sussegwentement, C&F kienet obbligata li tlesti it-totalità tax-xogħlijiet fis-civil works phase sal-01/11/2007 u totalità tax-xogħlijiet (x-xogħlijiet kollha ta' din il-fażi) tinkludi ix-xogħlijiet li ma tlestewx sat-30/07/2007. Fl-01/11/2007 id-dewmien fl-eżekuzzjoni tax-xogħlijiet kollha ġew suġġetti għal penali ta' Lm350 per calendar day u mhux ta' Lm700 per calendar day.*
21. *Ma naqbilx ukoll mal-interpretazzjoni tas-Civil Works Contract fid-deċiżjoni tal-maġġoranza (ara l-paragrafi 72 u 82 u diversi paragrafi oħra tad-deċiżjoni) rigward l-allegat nuqqas da parti ta' GSD li titlob il-ħruġ ta' taking over certificate taħt l-artikolu 10.2 tas-Civil Works Contract. Id-deċiżjoni timplika li kien hemm xi nuqqas da parti ta' GSD meta naqset li teżerċita d-diskrezzjoni tagħha li titlob il-ħruġ ta' taking-over certificate "for any part of the works" (ara art.10.2). Għal kuntrarju il-fatt li ma nħariġx taking-over certificate hija attribwibbli lill-C&F u mhux lill-GSD.*
22. *Rigward il-ħruġ ta' Taking Over Certificate, l-artikolu 10.1 hija r-regola mentri l-artikolu 10.2 tirregola l-eċċezzjoni – ir-referenza għall-artikolu 10.1 f'diversi*

klawsoli tal-kuntratt tikkonferma din l-interpretazzjoni. Skont l-artikolu 10.1, il-kuntrattur jista' jtlob il-ħruġ ta' taking over certificate mhux biss għax-xogħol kollu intier iżda wkoll "if the Works are dividend into Sections, the Contractor may similarly apply for a Taking Over certificate for each Section." Skont l-istess artikolu 10.1 malli il-kuntrattur japplika għal Taking Over Certificate, il-perit huwa obbligat li jieħu deċiżjoni fuq il-ħruġ taċ-ċertifikat fi żmien 28 jum. Minn naħa l-oħra, l-artikolu 10.2 jirregola il-każ eċċezzjonali meta l-Employer ikollu bżonn jieħu pussess ta' "part of the Permanent Works" qabel it-tlestija tax-xogħol jew ta' xi Section. Huwa ċar li hemm distinzjoni bejn "part" u "Section"; Section hija dik il-parti tax-xogħlijiet indikata bħala tali fl-Appendix to Tender. F'xi każijiet eċċezzjonali l-Employer ikollu bżonn jieħu pussess ta' "part of the Works" qabel ma jitlesta x-xogħol kollu u, f'każ li hemm Sections, qabel ma jkun lest ix-xogħol kollu f'xi Section. L-artikolu 10.2 tirregola dan il-każ eċċezzjonali u għalhekk hija mħollija "at the sole discretion of the Employer". Huwa minnu li l-artikolu 10.1 tuża l-kliem "the contractor may apply" però huwa ċar li f'dan il-kuntest ma jagħmilx sens li tuża l-kelma "shall" għaliex huwa assolutament fl-interess tal-kuntrattur li japplika għal Taking-Over Certificate u jekk il-kuntrattur jonqos li japplika huwa hu li ser ibati il-konsegwenzi.

23. *Id-deċiżjoni maġġoritarja tirreferi għal culvert and trenching works biss fil-konkluzjoni ta' sezzjoni L tad-deċiżjoni. Kif diġà ġie rilevat, il-Culvert & Trenching Works ma jaqgħux taħt is-Civil Works Contract imma ġew ikkuntrattati separatament. It-termini u l-kondizzjonijiet tal-kuntratt tal-Culvert & Trenching huma eżebiti bħala Dok MM6. Skont Appendix 1 ta' dan id-dokument il-"penalty for late completion" ta' dawn ix-xogħlijiet hija ta' Lm350 per calendar day". Però ma jidherx li hemmx xi provi li kien hemm dewmien fl-esekuzzjoni ta' dawn ix-xogħlijiet u fin-nuqqas ta' prova konkreta ma jistgħux jiġu likwidati l-penali.*

24. *Għaldaqstant il-penalitajiet/delay damages dovuta minn C&F lil GSD jammontaw għal:*

<i>a. Demolition and Excavation Phase:</i>	<i>-----</i>
<i>b. Civil Works Phase:</i>	<i>EUR 202,120</i>
<i>c. External Works Phase:</i>	<i>EUR 79,137</i>
<i>d. Culvert & Trenching Works:</i>	<i>-----</i>
<i>e. Finishing Works:</i>	<i>EUR 65,240</i>
 <i>TOTAL:</i>	 <i>EUR 346, 497</i>

Il-Kwistjoni tal-Imghaxijiet

25. *Il-konkluzjonijiet milhuqa fid-deċiżjoni dwar minn meta huwa dekoribbli l-imghax huma bazati fuq il-premessa li l-ammonti dovuti minn GSD lil C&F huma faċilment liwidabbli b'mod li GSD kienet taf jew imissha kienet taf, almenu approssimativament, kemm kellha tħallas lil C&F. Ma naqbilx ma' din il-premessa.*
26. *Fl-ewwel lok, għalkemm huwa minnu li r-retentions ġew ċertifikati mill-perit, jirriżulta li s-somma ta' retentions dovuta minn GSD u pretiża minn C&F (dawn il-figuri jirriżultaw mix-xhieda ta' Ben Muscat) hija anqas minn dak ċertifikat:*
- a. Civil Works Phase: ammont pretiż – EUR 664,118; ammont ċertifikat – EUR 983,275.4;*
 - b. External Works Phase: ammont pretiż – EUR 70,036; ammont ċertifikat – EUR 70,036;*
 - c. Miscellaneous: ammont pretiż – EUR 73,514; ammont ċertifikat – EUR 110,271.49;*
 - d. Culverts & Trenching: ammont pretiż – EUR 31,907; ammont ċertifikat – EUR 47,858.42;*
 - e. Finishing Works: ammont pretiż – EUR 105,798; ammont ċertifikat – EUR 158,697.34;*

Dan iffisser li jew GSD żammet bħala retentions anqas minn dak li ġie ċertifikat mill-periti jew kienu diġà tħallsu porzjonijiet tar-retentions. Għaldaqstant ma huwiex possibbli li tikkomputa l-ammont ta' retentions sempliciment minn eżami taċ-ċertifikati li ħareġ il-perit.

27. *Kien hemm ukoll il-kwistjoni tal-penali għad-dewmien fis-civil works phase. Kif rajna aktar 'il fuq il-kuntratt ma huwiex ċar dwar jekk id-delay damages ta' LM350 kull jum għandhomx japplikaw separatament għaż-żewġ sub-phases tas-civil works phase. Il-kwistjoni dwar l-interpretazzjoni tal-Appendix to Tender fuq dan il-punt ma kienitx faċilment risolvibbli u l-interpretazzjoni li adottat GSD ċertament ma kienitx xi interpretazzjoni frivola.*
28. *F'kuntratt ta' kostruzzjoni bħal ma huwa is-Civil Works Contract biex tillikwida x'inhu finalment dovut irid isir rendikont finali tax-xogħlijiet kollha eżegwiti u l-interim payments li saru u jinħareġ final payment certificate għat-tenur tal-artikolu 14.11. Dan sfortunatament jidher li ma sarx u l-fatt li ma sarx ma huwiex attribwibbli lil C&F. Skont klawsole 14.10 tas-Civil Works Contract "[w]ithin 84 days after receiving the Taking-Over Certificate in respect of the Works, the Contractor shall submit to the Architect six copies of a Statement*

at Completion with supporting documents”. Dawn is-supporting documents iridu juru il-valur tax-xogħlijiet kollha eżegwiti, ammonti oħra li C&F kienet qed tippretendi li huma dovuti lilha taħt il-kuntratt u stima ta’ ammonti oħra li kienu ser ikunu dovuti aktar ‘il quddiem. Kif intqal aktar ‘il fuq, ma nħariġx Taking-Over Certificate u ma jirriżultax li C&F applikat għall-ħruġ ta’ dan iċ-ċertifikat għat-tenur tat-tieni u t-tielet paragrafi tal-klawsola 10.1 tas-Civil Works Contract. Ma jirriżultax lanqas li giet ippreżentata Statement at Completion kif rikjest fl-artikolu 14.10 wara li sar l-effective taking over. Ara wkoll l-artikoli 14.11 (Application for Final Payment Certificate) u 14.12 (Discharge).

29. Għal dawn ir-raġunijiet m’huwiex il-każ li GSD kienet taf jew imissha kienet taf, almenu approssimativament, kemm kellha tħallas lil C&F u għalhekk l-imgħax għandu jibda jidekkorri mid-data tal-lodo.

Konkluzjoni

30. Għaldaqstant, is-somma dovuta minn GSD lil C&F tammonta għal EUR 1,002,211 (VAT inkluż) u ċioé EUR 1,348,708 dovuti minn GSD lil C&F bħala bilanċ tal-prezz tax-xogħlijiet eżegwiti neqsin EUR 346,497 dovuti minn C&F lil GSD bħala penali/delay damages. L-imgħax għandu jibda jiddekorri mid-data tal-lodo.
31. L-ispejjez ta’ dan l-arbitraġġ, inkluż dawk tal-lodo preliminari li gie mogħti fl-14 ta’ Novembru 2017, għandhom jithallsu kwantu għal sittin fil-mija (60%) mis-soċjetà The General Soft Drinks Company Limited u kwantu għar-rimanenti erbgħin (40%) fil-mija mis-soċjetà C&F Building Contractors Limited u dana skont it-Taxxa Uffiċjali maħruġa mic-Ċentru dwar l-Arbitraġġ ta’ Malta li qiegħda tigi hawn annessa u mmarkata bħala Dok. AA, liema Taxxa għandha titqies li tiffirma parti integrali minn din id-deċiżjoni.”

L-Appell

8. Is-soċjetà intimata appellat mil-lodo arbitrali quddiem din il-Qorti permezz ta’ rikors ntavolat fis-26 ta’ Ġunju, 2023 fejn qiegħda titlobha sabiex:

“127. ...tilqa’ l-aggravji tagħha u tirrevoka u tħassar il-lodo arbitrali tal-14 ta’ Novembru 2017 u konsegwentement tikkonsidra t-talba tas-soċjetà appellata, ġja rikorrenti, bħala preskritta.

128. *Sussidjarjament, u fl-alternattiv, kemm-il darba din l-Onorabbli Qorti ssib li l-ewwel u t-tieni aggravju f'dan l-appell ma jimmeritawx li jiġu milqugħha, għandha tgħaddi biex tilqa' t-tielet aggravju u b'hekk timmodifika l-lodo arbitrali tal-14 ta' Novembru 2017 billi ssib li l-pretensjoni tas-soċjetà appellata hija preskritta għall-ammont dovut bħala penali għal dewmien, iżda mhux għal bilanċ.*
129. *Sussidjarjament, u mingħajr preġudizzju għas-suespost, kemm-il darba din l-Onorabbli Qorti ssib li l-ewwel tlett aggravji ma jimmeritawx li jiġu milqugħha, għandha tħassar u tirrevoka l-lodo arbitrali tal-14 ta' Novembru 2017 abbażi ta' dak suespost fir-raba' aggravju u tgħaddi biex tilqa' t-tieni eċċezzjoni mressqa mis-soċjetà appellanti, ġja intimata.*
130. *Sussidjarjament, u wkoll mingħajr preġudizzju għas-suespost, kemm-il darba din l-Onorabbli Qorti ssib li l-lodo tal-14 ta' Novembru 2017 għandu jiġi kkonfermat fl-intier tiegħu, tgħaddi biex tikkonsidra l-appell mil-lodo tad-9 ta' Ġunju 2023 fir-rigward tal-imgħax u abbażi tal-aggravji mressqa tvarja l-lodo tad-9 ta' Ġunju 2023 fuq l-imgħax billi ssib li l-imgħax fuq is-sortie għandu jiddekorri biss mid-data tal-lodo stess sad-data tal-pagament effettiv.*
131. *Bl-ispejjeż ta' kull istanza kontra s-soċjetà appellata."*

9. Is-soċjetà rikorrenti wiegħbet fis-26 ta' Settembru, 2023, fejn ikkontendiet li l-appell tas-soċjetà intimata kellu jiġi miċħud bħala infondat fil-fatt u fid-dritt, u dan filwaqt li pprezentat appell inċidentali mit-tieni lodo arbitrali fejn talbet lil din il-Qorti sabiex:

- “65. ...Tirrifirma l-lodo appellat tat-18 ta' Mejju 2023 mogħti miċ-Ċentru Malti tal-Arbitraġġ fuq premessi dwar it-talbiet attriċi billi filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata fejn laqgħet it-talbiet attriċi, tirrifirma dik is-sentenza billi filwaqt li tiċħad il-bqija tal-eċċezzjonijiet tas-soċjetà *The General Soft Drinks*, tikkundannhom iħallsu l-ammonti li baqgħu mhux ċertifikati u kif ukoll tirriduċi l-ammont ta' penali minħabba dewmien li ġew impost fuq il-kuntrattur, u għaldaqstant tilqa' t-talbiet kollha tal-esponenti filwaqt li tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tas-soċjetà intimata.
66. *Bl-ispejjeż kollha taż-żewġ istanzi a karigu ta' The General Soft Drinks Limited."*

10. Is-soċjetà intimata wiegbet għall-appell inċidentali tas-soċjetà rikorrenti fis-16 ta' Ottubru, 2023, fejn issottomettiet li dan kien irritu u null proċeduralment, u barra minn hekk ma sarx skont ir-rekwiżiti tal-artikolu 70A tal-Kap. 387, u għaldaqstant ma kellux jiġi milqugħ.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

11. Din il-Qorti ser tgħaddi sabiex tikkunsidra l-aggravji rispettivi tal-partijiet, iżda qabel xejn fid-dawl ta' dak li jipprovdu l-artikoli 70A u 70B tal-Kap. 387 tal-Liġijiet ta' Malta.

12. Il-Qorti tibda bl-aggravju tas-soċjetà intimata fir-rigward tal-ewwel lodo arbitrali. Fil-para. 31 tar-rikors tal-appell tagħha, is-soċjetà intimata tispjega li l-aggravju huwa msejjes fuq dak li hija ssejjaħ tliet punti kardinali. L-ewwel punt li hijatfisser huwa li t-Tribunal '*znatura*' l-eċċezzjoni tagħha *ai termini* tal-para. (a) tal-artikolu 2149 tal-Kap. 16, billi kkunsidra li l-eċċezzjonijiet tagħha kienu jistrieħu fuq il-kumpensazzjoni, sabiex b'hekk wasal għal konkluzjoni żbaljata. Il-Qorti tgħid li l-allegata interpretazzjoni żbaljata tad-difiża tas-soċjetà intimata min-naħa tat-Tribunal, bl-ebda mod ma tista' titqies li tikkostitwixxi punt ta' liġi li minnu hija għandha dritt li tressaq appell quddiem din il-Qorti *ai termini* tal-artikolu 70A tal-Kap. 387. L-artikolu li jsegwih, jiġifieri l-artikolu 70B jagħmel ċar li l-appellant għandu jindika sew il-punt ta' liġi li minnu huwa jintavola l-appell dwaru, u anki għandu jagħti t-tifsira li jallega li hija dik korretta. Il-Qorti qrat ukoll il-paragrafi 34 sa 39 tar-rikors tal-appell tas-soċjetà intimata, iżda għalkemm hija ssostni li l-linja li qabad it-Tribunal kienet tikkostitwixxi "*...applikazzjoni ħażina tal-liġi u tal-prinċipji legali applikabbli ...*", l-aggravju

tagħha essenzjalment jitlob investigazzjoni ulterjuri tal-mertu li din il-Qorti hija prekluzja milli tagħmel.

13. It-tieni punt li tirrileva s-soċjetà intimata meta tispjega l-ewwel aggravju tagħha, huwa li t-Tribunal naqas milli jagħmel distinzjoni bejn il-kunċett ta' tpaċija/kumpensazzjoni legali u tpaċija/kumpensazzjoni volontarja jew konvenzjonali. Tgħid li dak li t-Tribunal għoġbu jiċċita mis-sentenzi tal-Qrati Tagħna, jirrigwarda biss tpaċija volontarja. Aktar tard fil-para. 46.1 tar-rikors tal-appell tagħha, is-soċjetà intimata tinsisti li fil-każ odjern saret tpaċija legali *ope legis*, u tkompli tfisser li t-Tribunal għalhekk wasal għal konkluzjoni żbaljata msejsa fuq dawk id-dokumenti li huwa indika fil-para. 18(a) tal-ewwel lodo arbitrali. Minn hemm 'il quddiem is-soċjetà intimata tidhol sew fil-mertu fejn saħansitra tqajjem diversi kwistjonijiet li joħorġu mill-provi. Hawnhekk għalhekk is-soċjetà intimata għal darb'oħra tostor il-kwistjoni li qiegħda tqajjem dwar il-mertu, billi qabel xejn tqajjem kwistjoni legali li fil-fehma tal-Qorti hija waħda sekondarja, għaliex il-vertenza proprja tittratta l-mertu, jiġifieri jekk l-evidenza hija favur l-allegata tpaċija *ope legis* o meno. Huwa biss wara li jiġi deċiż dan il-punt li s-soċjetà intimata tista' tressaq argumenti ta' natura legali, iżda *ai termini* tal-artikoli 70A u 70B tal-Kap. 387, dan huwa għal darb'oħra prekluz mill-kompetenza ta' din il-Qorti.

14. It-tielet punt li tissolleva s-soċjetà intimata huwa li jekk it-Tribunal kien korrett meta kkunsidra l-eċċezzjonijiet tal-preskrizzjoni u tal-kumpensazzjoni bħala inkompatibbli, tali inkompatibilità għandu jkollha effett biss limitatament għall-ammont kwantifikat bħala penali għal dewmien u mhux l-ammont kollu pretiż mis-soċjetà rikorrenti. Il-Qorti tikkunsidra li dak li qiegħed jiġi ssollewat

mis-soċjetà intimata hawnhekk, jolqot kwistjoni ta' dritt, u għalhekk jeħtieġ li hija tapplika d-dispożizzjonijiet tas-subinċiżi tas-subartikolu 70A(3) tal-Kap. 387 sabiex tiddetermina jekk tassew għandhiex tinvestiga l-kwistjoni li qiegħda tqajjem is-soċjetà intimata. Tibda b'dak li jipprovdi s-subinċiż (a), u tgħid li tassew il-kwistjoni li dwarha qiegħda titlob deċiżjoni s-soċjetà intimata tolqot id-drittijiet tagħha fil-konfront tal-pretensjoni għall-ħlas vantata mis-soċjetà rikorrenti kif rikjest minn dan is-subinċiż. Dan għaliex jekk jintlaqa' l-argument tagħha, hija għandha tkun debitorici tas-soċjetà rikorrenti f'somma inqas. Izda l-punt ta' dritt issollevat mis-soċjetà intimata mhuwiex wieħed li huwa konformi mad-dispożizzjonijiet tas-subinċiż (b) tas-subartikolu 70A(3) tal-Kap. 387, għaliex ma jirriżultax li dan tqajjem quddiem it-Tribunal sabiex jiddeċidieh, anzi min-nota tas-sottomissjonijiet tagħha li giet intavolata qabel l-ewwel lodo arbitrali, jirriżulta li s-soċjetà intimata baqgħet tinsisti fuq l-eċċezzjoni tagħha tal-preskrizzjoni fir-rigward tas-somma shihha pretiża. Il-Qorti ma sabet xejn li juri li din l-eċċezzjoni kienet qiegħda tiġi magħmula fil-konfront ta' xi ammont iżgħar mis-somma msemmija. Għaladarba l-aggravju jfalli wieħed mir-rekwiżiti tas-subartikolu 70A(3) tal-Kap. 387, dan it-tielet punt ukoll ma jistax jiġi kkunsidrat minn din il-Qorti.

15. Is-soċjetà intimata tressaq aggravju ieħor fir-rigward tal-ewwel lodo arbitrali, u dan tgħid jolqot it-tieni eċċezzjoni preliminari tagħha dwar l-irritwalità u l-irregolarità tal-proċeduri arbitrali wara li s-soċjetà rikorrenti naqset milli timxi skont dak li jipprovdu l-klawsoli 20.5 u 20.6 tal-kuntratti tal-appalt. Tisottometti li t-Tribunal '*znatura*' l-prinċipju ta' *pacta sunt servanda*, u tagħmel riferiment għall-artikolu 1002 tal-Kodiċi Ċivili in sostenn tal-argument tagħha. Izda lill-Qorti hawnhekk ukoll ma jirriżultalha l-ebda punt ta'

liġi li hija mitluba tiddeċiedi dwaru. Tagħraf li saħansitra s-soċjetà intimata stess tagħraf li l-kwistjoni kienet dwar l-interpretazzjoni korretta tad-dispożizzjonijiet kuntrattwali fid-dawl ta' dak li kien seħħ. Il-Qorti għalhekk tgħid li essenzjalment l-aggravju tas-soċjetà intimata jolqot il-fatti kif graw sakemm ġew intavolati l-proċeduri tal-arbitraġġ mis-soċjetà rikorrenti, u l-interpretazzjoni ta' dak li seħħ bejn il-partijiet fid-dawl tar-rekwiziti tal-klawsoli 20.5 u 20.6 tal-kuntratt ta' bejniethom. Għaldaqstant il-Qorti ma ssibx li hija għandha l-kompetenza sabiex tittratta u tiddeċiedi dan l-aggravju.

16. Dwar it-tieni lodo arbitrali, jidher li s-soċjetà intimata qiegħda tressaq aggravju wieħed biss li jolqot il-kwistjoni tal-imgħax. Hija tissottometti li l-lodo arbitrali għandu jiġi mibdul sabiex jirrifletti l-Opinjoni individwali espressa mit-tielet arbitru l-Avukat Richard Camilleri. Tispjega li hija tinsab aggravata għaliex f'dan l-imsemmi lodo arbitrali ġie likwidat mgħax fis-somma ta' €1,082,386 rappreżentanti mgħax ta' 8% fuq is-sorta ta' €1,002,210 għall-perijodu bejn l-1 ta' Settembru, 2009, u l-1 ta' Marzu, 2023, u tispjega r-raġunijiet tagħha kif ġej: (a) ir-regola prinċipali hija li sakemm l-ammont pretiż mhux iċċert u likwidu, l-imgħax ma jiddekorrix (*in illiquidus non fit mora*); (b) l-ammonti pretiżi ma kienux faċilment likwidabbli, u lanqas hija ma setgħet tkun tafhom approssimattivament; (ċ) id-dati ndikati mit-Tribunal ma jirrizultawx; (d) ma seta' jsir l-ebda depożitu stante li dan kien jippreġudika d-difiża tagħha ta' preskrizzjoni; (e) m'għandhomx jiddekorru mgħax fuq it-taxxa fuq il-valur miżjud. Il-Qorti qrat b'attenzjoni l-Opinjoni individwali tal-Arbitru l-Avukat Richard Camilleri fir-rigward tal-kwistjoni tal-imgħaxijiet li għandhom jiġi jithallsu mis-soċjetà intimata, u kkonfermat li din il-kwistjoni hija strettament waħda li tirrigwarda l-apprezzament ta' diversi provi li neċessarjament iridu jiġu

kkunsidrati għall-fini ta' deċiżjoni dwar id-data li fiha għandhom jibdeu jiddekorru l-imsemmija imgħaxijiet. Is-soċjetà intimata tiftaħ is-sottomissjonijiet tagħha billi tagħmel riferiment għall-prinċipju *in illiquidis non fit mora*, iżda essenzjalment dak li jsegwi jolqot l-apprezzament tal-provi u konsegwentement il-mertu. B'hekk dan l-aggravju wkoll jaqa' 'l hinn mill-kompetenza ta' din il-Qorti.

17. Għaladarba l-appell tas-soċjetà intimata huwa null, ma jistax jiġi kkunsidrat l-appell inċidentali tas-soċjetà rikorrenti li sar bis-saħħa tal-ewwel wieħed.

Decide

Għar-raġunijiet premeżsi l-Qorti tastjeni milli tiegħu konjizzjoni tal-appell prinċipali magħmul mis-soċjetà intimata stante li dan huwa rritu u null, u anki ta' dak magħmul inċidentalment mis-soċjetà rikorrenti, li għalhekk huwa inammissibbli.

L-ispejjeż tal-appell prinċipali għandhom ikunu a karigu tas-soċjetà intimata u dawk tal-appell inċidentali għandha tkun responsabbli għalihom is-soċjetà rikorrenti.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**